JÄRVA TEATAJA

NR. 142. NELJAPAEVAL, 9. DETSEMBRIL 1943. A. 3. AASTAKÄIK. ÜKSIKNUMBER 5 PENNI

Ilmub teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval. Tellimishind: kodumaale Rmk. 0.60 ja välismaale Rmk. 1.— kuus. Aadressi muutmine 20 pn. Kehtivad kuulutuste hinnakirjad: O — nr. 1 ja R — nr. 1. Paide Trükikoja trükk. ● Toimetus ja talitus: Paide, Turg 10, tel. 30. Toimetuse kõnetunnid tööpäevadel kl. 8—12. Talitus avatud tööpäevadel kella 8—17.30, laupäeval kl. 8—13 Peatoimetaja: Johannes Kaup. Väljaandja Kirjastus Eesti Ajaleht

Krimmis likvideeriti bolshevike maabumispea lõuna pool Kertshi

Rumeenia ratsaväediviisi üksuste ja kergete saksa merejõudude tubli saavutus. — Vallutati asulaid ja uut maa-ala. — Allveelaevad uputasid 7 laeva mahuga 48 000 brt.

Führeri peakorterist, 8 dets. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Krimmis purustasid 6. rumeenia ratsaväediviisi üksused juba varem Rüütliristiga tunnustatud kindral-leitnant Teodorini juhtimisel, toetatuna saksa kahurväest ja rünnaksuurtükkidest ning saksa, rumeenia ja kroaatia lennujõududest, vaenlase maabumispea lõuna pool Kertshi. Kolmepäevastes rasketes võitlustes likvideeriti nõukogude maabumisüksused ja võeti ümmarguselt 2000 vangi. Kerged sakra merekaitsejõud olid selles saavutuses taastegevad. Nad ajasid raskelmais panustingimusis nurja nõukogude maabumisüksuste korrapärase varustamise. Kõik bolshevike katsed, rünnatavat maabumispead kõrvastu 7. dets. evakueerida, sunniti nõukogude, kusjuures uputati 7 vaenlase sõidukit. Seega on meie Kertshi väinas rakendatud merekaitsejõud 35-päevase mereblokaadi kestel hävitanud 8 mootor-kahurpaati, 2 kiirpaati, 2 puksiiri, 2 praami ja 23 maabumissõidukit ning vigastanud arvukalt teisi.

Vaenlase kergendusrünnakud, milliseid nõukogud teostasid eile sillapealt kirde pool Kertshi, nurjusid.

Suures Dnjepri käärus andis vaenlase rünnaktegevus olulisel järele. Seevastu teostasid nõukogud edela pool Krementshugi koondatud jõududega jätkatud raskeid rünnakuid, et oma sissemurrukohta laiendada. Ägedad võitlused on veel käimas. Üks meie vasturünnak võitis vaenlase vihasest vastupanust hoolimata ajutiselt kaotsiläinud maa-ala jälle tagasi.

Ruumis kirde pool Žitomiri ja lõuna pool Korosteni saavutas meiepoolne vasturünnak nõukogude vihase vastupanu vastu head edu. Tormijooksuga vallutati arvukalt asulaid ja purustati vaenlase jõude.

Ülejäänud idarindel toimus elavamaid kohalikke võitlusi Pripeti ja Berezina vahel, lääne pool Kritshevi ja lääne pool Nevelit. 4.—7. detsembrini tulistati õhuvõitlusis ja õhutõrje poolt idarinde kohal alla 115 nõukogude lennukit. 10 saksa lennukit läks kaduma.

Lõuna-Itaalia rinde lääneiõigus vaibus võitlustegevus eile uuesti. Ainult kahes sissemurrukohas, mis olid tekkinud eelmise päeva võitlusis, kestavad veel võitlused.

Rinde vasemal tiival paiskas vaenlane tugevaid jõude rünnakule meie positsioonide vastu Maiella mäestiku idaharus. Nad löödi rasketes võitlustes veriselt tagasi.

Allveelaeved uputasid konvoidest ja üksikjahti Atlandil ning Vahemeres 7 laeva mahuga 48.000 brt.

Hävitati bolshevike võitlusgruppe ja vallutati mitu asulat

Krimmis ei jätkanud nõukogud oma asjatuid rünnakuid kirde pool Kertshi

Führeri peakorterist, 7. dets. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Krimmis ei jätkanud nõukogud eile peale keskpäeva enam oma asjatuid rünnakuid kirde pool Kertshi. Rumeenia vägede rünnak maabumispeale lõuna pool Kertshi teeb häid edusamme.

Suures Dnjepri käärus ründas vaenlane eile edasi. Tema läbimurrukatsed nurjusid vihastes võitlustes. Edela pool Dnjepropetrovskit hävitati vasturünnakuga üksikud võitlusgrupid kuni väheste jäänusteni. Edela pool Krementshugi tõrjusid meie väed tugevate vaenlase jalaväe- ja soomusjõudude rünnakud ägedates võitlustes tagasi.

Tsherkassi juures teostasid nõukogud eile vaid vähemaid rünnakuid. Ruumis kirde pool Zhitomiri vallutasid saksa jalaväe- ja soomusjõud rünnakuga mitu asulat.

Ülejäänud idarinde osadest teatatakse ainult kohalikku võitlustegevust.

Õhujõud ründasid eile nõukogude järelvedu, maan- ja raudteid samuti ka vägede koondumisi ruumis Kiievi ees.

52. jahilennukiteeskaader saavutas 4. dets. oma 8000. õhuvõidu.

Lõuna-Itaalias ägenesid võitlused kõrgustikul edela pool Mignanot.

Ülekaalukate põhja-ameerika vägede tugevad rünnakud vaheldusid omapoolsete vasturünnakutega, mille kestel mõningad kõrgustikud vahetasid korduvalt omanikke. Võitlused on ailes täies hoos.

Rinde idalõigust teatati elavat eelpostidevõitlust.

5. ja 6. detsembril tulistati Vahemere kohal ja vallutatud lääne-aladel alla 25 vaenlase lennukit, nende hulgas 17 rasket neljamootorlist pommilennukit.

„Sõda lõpeb siis, kui oleme võitnud"

Saksa pressisheff dr. Dietrich kõneles ajakirjanduse päeval

Berliin, 6. 12. (DNB) Saksa ajakirjanduse juhtivate jõudude töökoosolekul pidas riigi pressišeff dr. Dietrich kõne Saksamaa vastaste närvisõja, Euroopa tulevikutee ja tulevase korra sotsiaalsete tingimuste üle.

Riiklik juht dr. Dietrich seletas muu hulgas: Meie vastaste poliitilise sõjapidamise pealiiniks on praegu laiemas ulatuses blufistrateegia. Nad tahavad teatavas mõttes sõita üle inimeste iseseisva mõtlemise kiirrongiga, mis neid viiks nende unelmamaale.

Roosevelti maailma-päästmise-sõjakäigule järgnes pärastsõjapiaanide palavik ja sugestioon, nagu oleks sõda pärastsõjaprogrammide lõpmatu koostamise abil juba võidetud. Moskva konverents oma „kollektiivse julgeoleku" lobaga ja samaaegselt väikerahvaste väljaandmisega enamlusele viis selle kõmurikka agitatsiooni ta esimesse kõrgpunkti.

Me näeme, et nende sõnakõlksude taga tõeliselt peitub kohutav mõttelagedus ja kitsikus ja et niihästi „demokraatlik", s. o. plutokraatlik-kapitalistlik tee kui ka enamlik-klassivõitluslik tee vlivad inimsoo viletsusse ja meeleheitesse. Mõlemate taga ootab kaos.

Idee, mille eest meie vastased tõeliselt võitlevad, ei ole mitte igavese rahu maailm, vaid igavese sõja rütm.

Meie teame, et käesolevas heitluses on mängus tõus või hukkumine, elu või surm. Seepärast võitleme kõiki oma jõude rakendades, kogu oma energiat koondades, hambaid kokku surudes ja väsimatu püsivusega. Me võidame viimaks, sest tulevik võib kuuluda ainult sellele, keda saatus on määranud tema ülesannet täitma.

Ajakirjanikelt nõuab sõda niisugusel hetkel suurimat pingutust ja tahtejõudu, ükskõik, võitlevad nad nüüd sõdurikuues või täidavad nad kodurindel oma kohust. Tundtunnilt astuvad nad vastu meie vaenlase valedevoolule ning täidavad oma kohust, andes miljoneile lugejaile jõudu, tugevust ja lootust. Ja kui lugejad küsivad: „Millal lõpeb sõda?" — siis vastavad nad neile: Kui oleme võitnud! Mitte varem ega hiljem!

Mida visamini ja tugevamini me võitleme, seda kiiremini jõuab sõda lõpule, ja mida vähem me endid pingutame, seda kauem ta kestab. Kuid me võidame igal juhul, sest enne me ei lakka võitlemast.

Ilma tulemuseta

Iraani konverentsil puudus üksmeel. Vastased ei looda võitu sõjaliste abinõudega

Stokholm, 6. 12. (DNB) Moskva ringhääling teatas laupäeval, et mõne päeva eest toimus Teheranis Roosevelti, Stalini ja Churchilli vaheline konverents. Konverentsist võtsid osa ka asjatundjad. Käsitati saksamaavastast sõda puudutavaid küsimusi ning poliitilisi probleeme. Konverentsi kohta avaldatakse ka kommünikee.

*

Eespooltoodud teade Moskvast näitab, et propagandatrikid Kairos ja Iraanis on haledasti nurjunud. Kui mõni päev pärast konverentsi tagasihoidlikult teatavaks tehakse, et „avaldatakse ka kommünikee", siis on see tõenduseks, et kommünikee sisu kohta ei ole veel kokkulepet saadud. Nähtavasti on vastaspoolel arusaamisele jõutud, et ei pommitusterroriga ega konverentsi-bluffidega ei saa Saksa võitlustahet murda ja otsitakse nüüd sobivat üleminekuvormelit.

Kui väga vastased panevad rõhku poliitilistele abinõudele, näitab „Sunday Timesi" kirjutus: „Et sõda Euroopas võimalikult kiiresti võidukale lõpule viia, selleks on vaja palju rohkem kui ainult sõjalisi abinõusid. Poliitilisil mõjutamisvahendeil võivad olla sobival ajal erakorralised tagajärjed.

Londoni leht loodab, et liitlaste juhid on küllalt kavalad neid abinõusid teostama.

Nähtavasti kuulub sinna ka Roosevelti kavatsus koduteel kokku saada Türgi välisministri Menemencogluga. See näitab, et USA president ei näe mingit muud abinõu Euroopa sõja lõpetamiseks, kui teha veel kord asjata katset Türgit sõtta kiskuda.

Saabus uusi nimekirju

ERÜ Järva ringkonnaameti Paide büroorse saabus rida uusi nimekirju Nõukogude Liidus nähtud ja seal surnud eestlaste kohta. Mõlemad nimekirjad kokku sisaldavad umbes 900 nime, kusjuures värske andmestik lisab mõnel määral uut valgust ka järvamaalaste saatusele.

Nimekirjad on jälgimiseks väljas ERÜ Järva ringkonnaameti Paide büroo ruumes, Turg 10, kus asjasthuvitatuil võimalus nendega töötundide ajal tutvuda.

Pakke rindevõitlejaile

ERÜ Paide Piirkonnajuht teatab, et pakke rindevõitlejaile võetakse vastu Paide Linnavalitsuse ruumes kuni 11. detsembrini.

Pakkide kaal ei ole piiratud. Võimalik on saata ka nimelisi pakke.

Treffneri gümnaasiumi 60. aastapäev

Hugo Treffneri gümnaasiumi 60-da aastapäeva pidustused, mis olid ette nähtud laupäeval ja pühapäeval, on edasi lükatud nädala võrra. Need peetakse 11. ja 12. detsembril.

„Meie võidame koos!"

Soome pühitses iseseisvuspäeva

Helsingist, 6. 12. Soome pühitses täna oma 26. iseseisvuspäeva. Kogu maal alustati seda päeva kirikukellade helistamisega. Turus kõneles sel puhul riigipresident Risto Ryti, kelle kõnet kogu maal jälgiti valjuhäältajate kaudu.

Tänane soome ajakirjandus seisab täiesti selle päeva tähe all. „Karjala" kirjutab: „Tänapäeval on iga pidustus tõendiks sellest, et soome rahvas tahab elada ja surra oma isamaa eest. Praegu lunastab soome rahvas kaunatuste ja vereohvritega oma sõltumatu, vaba ja iseseisva isamaa tulevikku. Meie ei ülista mõõga tööd, kuid me teame, et see peab kaitsma adra tööd."

„Helsingin Sanomat" rõhutab, et Soomel seljataga olevad iseseisvusaastad on tõendanud, et Soome on oma jõust suuteline enda asju korraldama. Ta püsib edasi võitluses, et kindlustada endale tulevikus talle kuuluvat kohta.

„Hufvudstadstidningen" kirjutab: „Enam kui rahu armastame meie, soomlased, vabadust. Ja kuigi viimane on ohustatud, siis vaatame ometi tulevikku täis lootust, et üksmeelset soome rahvast ei suudeta kustutada rahvaste perest. Selles mõttes on tänasel päeval soome rahva parooliks: meie võitleme koos ja võidame koos!"

Kuressaarde saabus kiri kahelt küüditatult

Neil päevil saabus rahvusvahelise Punase Risti kaudu Genfist Kuressaare arsti dr. S. Valdsoo õele kiri, mille olid saatnud dr. Valdsoo Nõukogude Liitu küüditatud vanemad.

Kiri on olnud teel väga kaua aega, kandes kirjutamise kuupäevana 11.2. 42. Kirjutamise ajal viibisid küüditatud Kirovi oblasti Nagorski rajoonis. Kiri ise on paarirealine. Küüditatud paluvad saata Punase Risti kaudu teateid kõigi perekonnaliikmete kohta.

Alzhiiris vangistati kolm prantsuse kindralit

Madridist, 7. 12. (DNB). Nagu Alzhiirist teatatakse, lasi Alzheeria-komitee vangistada kolm prantsuse kindralit, kuna need olid arvustanud uut prantsuse sõjalist organisatsiooni Põhja-Aafrikas. Vangistatute hulgas on ka senine Prantsuse võõrasteleegioni juht kindral Caivaus.

Churchill ja Roosevelt peatusid Jeruusalemmas

Stokholmist, 7. 12. (DNB). Nagu „Stockholms Tidningeni" Londoni korrespondent teatab, peatusid Churchill ja Roosevelt tagasireisil Teheranist Kairosse ühe päeva Jeruusalemmas. Juudid ei olnud oma käsilastele kulutamisega kitsid. Ametlikul lõunasöögil serveeriti, nagu kohusetundlikult teatatakse, 26 pudelit viskit, 12 pudelit vahuviina, kolm pudelit konjakit aastast 1864 ja 17 pudelit mitmesugust veini. Isegi Churchill sai nii siis küllaldaselt juua.

Uus maavärisemine Türgis

Istanbulist, 7. 12. (DNB). Novembri lõpul tugevatest maavärisemistest vapustatud Kirde-Anatoolia aladel kordus uus äge maaalune tõuge. Nagu „Cumhuriyet" teatab, sai Erbaas 550 inimest surma. Paljudes teistes kohtades lõhkes maa ja kaks küla hävis täielikult.

Veel vähe sõdu...

Stokholmist, 7. 12. (DNB) Briti impeeriumi juutide ülemrabi Hertz ütles ühes kõnes Leedsis, et eksisteerivat ka kolmanda maailmasõja võimalus.

Vigastas 30 maja

Stokholm, 6. 12. (DNB) Reuter teatab, et peagu kõik 30 maja Deepthorte'i külas Northamptonshire'is sai pühapäeval vigastada, kui seal kukkus alla üks Inglise pommituslennuk koos oma 6000-naelase pommikoormaga.

Lissabon, 6. 12. (DNB) 15 miili lõuna pool Lissaboni kukkus pühapäeva pärastlõunal alla USA pommituslennuk. Lühike aeg enne seda märgati Lissaboni lähiskraadil 15 Briti lennukit ja üht neljamootorilist USA pommituslennukit.

Ateistide pealik suri

Stokholm, 6. 12. (DNB) N. Liidu ülemnõukogu presiidium teatas TASS-i kohaselt „sügavas leinas" Emeljan Jaroslavski surmast. Nõukogude juut Hubelmann-Jaroslavski oli kurikuulsa Nõukogude ateistide liidu esimeheks.

Üksik-eestlaste mõtteselgus

Läinud pühapäeval, 5. detsembril, millal täitus kaks aastat Saksa tsiviilvalitsuse sisseseadmisest Eestis, märkis dr. H. Mäe oma lühikeses sõnavõtus kindralkomissari juures muuseas, et eesti rahvas kui väikerahvas võib end lüüa läbi ainult kõrge hariduslikku tasemega.

See väike viibe on õieti palju ulatuslikum ja sisurikkam, kui ta alul võiks ehk näidagi. Ning eriti peame rõhutama seda just nüüd, sõjal ajal ja põhjusel, et vaenlane, veendudes isegi oma relvajõu mannetuses Euroopa terasese kaitsemüüri vastu, on hakanud üha enam süvendama närvisõja kampaaniat.

Millised on aga õieti silmapilgul närvisõja tunnused ja milline on selle teguri side üksikisiku hariduslikku tasemega või intelligentsiga?

Puudutamata siinkohal läänt, rõhutame õieti veelkordse üleliigsusega, et bolshevike mõrvasüsteemi üheks oluliseks osaks on kuklalasud. Kuklalaske ei tarvitse aga tulistada mitte ainult püstoleist, vintpüssidest või teistest tulirelvadest, — neid võib tulistada ka sõnaliste propaganda relvadege. Ja seda moodust on bolshevikud asunud proovima uuesti meiegi juures.

Oma läinud pühapäeval Rakkes peetud kõnes illustreeris piirkonnakomissar Walter rahva rumalust mõningate näidetega tegelikkusest, mis kastetud ilmsesse vaenlase propaganda kuklalaskude võõpa. Arenegu sündmused nii või arenegu nad naa, vaenlase agendid ja käsilased hoolitsevad ikka selle eest, et leviksid kuulujutud, mis leiavad nende juures, kellel isiklikus mõtteselguses olemas teatavad lüngad, soodsat ja tagala sõja nõudmistele kohandatud tööd häirivat pinda. Millised võivad olla nende vaimsete kuklalaskude tagajärjed ühel või teisel puhul, ei vaja enam pikemat selgitamist.

Siin oleme aga jõudnud välja küsimuse juurde, mis tuletub laitmatus selguses dr. Mäe lükikesest viipest. Rahvas, kelle hariduslik tase on kõrge, omab järelikult kõrge intelligentsiga üksikliikmeid. See omakorda loob aga kindla tagatise, et rahva üksikud liikmed on võimelised iga kuulujutu puhul eelkõige küsima, kas on see võimalik ja kui, siis — kas on see paratamatus ning kas tuletub sellest lähemas või kaugemas tulevikus kahju või kasu. Kui iga küsimus iga üksiku kodaniku puhul mõteldakse niiviisi kõikkülgselt läbi ja tehakse tulemusena kriitiline ning mõtteselge järeldus, siis suudetakse olla esiteks alati rahulik ning teatakse teiseks päris kindlasti, kuidas reageerida ühel või teisel juhul.

On tõsi, et eesti rahvas oma keskmiselt hariduslikult tasemelt seisab üldiselt kõrgel, kuid kahjuks esineb külluses ka neid, kes pole suutelised (või pole neil selleks tahet?) eraldama tegelikku elu vaenlase kuklalasulisest propagandast. Säärased nõrgakesed ja mannetukesed värisevad päevast päeva, kõhklevad ja kahtlevad, värisevad siis jälle ega tule õieti millegagi toime. Kas nad ise aimavad, kui rumalad on nad tõeliselt, ja seda isegi oma „tarkuste" taga? Võibolla, kuid võibolla ka mitte. Lõpuks pole see aga meile ju ka tähtis. Kuid tähtis on see, et kõik need, kes selleks võimelised, püüaksid igal juhul oma ümbruskonnas süvendada ja avardada iga üksiku eestlase mõtteselgust ning kriitilist mõtlemisvõimet seoses tänapäeva põletavamate sündmuste ja küsimustega. Kui suudaksime jõuda kord niikaugele, et isiklik mõtteselgus ulatub üle karjainstinktilise rumaluse iga meie rahva üksikliikme juures, võiksime olla tõeliselt üks õnnelikumaid ja saatuskindlamaid rahvaid.

—sp.

Kaks aastat tsiviilvalitsust Eestis

Vastuvõtt Kindralkomissari K.-S. Litzmanni juures Kadrioru lossis

Tsiviilvalitsuse sisseseadmise teisel aastapäeval olid Kindralkomissar K.-S. Litzmanni juurde kogunenud pühapäeval, 5. detsembril sõjaväeasutuste juhid eesotsas admiral Burchardiga, Eesti Omavalitsus eesotsas Omavalitsuse juhi dr. Mäega ja teiste keskasutuste juhtivad tegelased.

Kindralkomissar omas kõnes nimetas, et tema tegevust möödunud 2 aasta kestel on soodustanud kõigi haldus- kui ka sõjaväeasutuste usaldusliik koostöö ja tänas kõiki tehtud töö eest ning juhtis tähelepanu sellele, et praegune aeg on eriti raske ja ajal, millal miljonilised linnad mõne tunniga purunevad, ei ole mitte võimalusi kõikide üksikküsimuste kiireks lahendamiseks kõikide üksiksoovide kohaselt. Eeskätt on seepärast vaja võidelda vaenlase vastu ja saavutada võit ja rahu, siis võime igaüks olla kindlad ja usaldada Führerit, et kõik eluküsimused lahendatakse õnnelikult.

Kindralkomissarile vastas Omavalitsuse juht dr. Mäe, märkides, et eesti rahvas kui väikerahvas võib ennast läbi lüüa ainult kõrgema haridustasemega, millest ka tingitud eesti rahva üldine suur tung hariduse järele. See eestlase põhiomadusi on teinud eestlase omas eluvõitluses individualistiks, mille tagajärjel eestlane ei allu mitte massipropagandale, vaid igaüks üksikult mõtleb läbi kõiki poliitilisi küsimusi ja teeb oma otsuse iseseisvalt. Kui neil alustel Kindralkomissar oma ametis algusest peale on omanud eesti rahva usaldust, siis tuleb seda väga kõrgelt hinnata kui kõigi üksik-eestlaste otsust ja mitte kui propaganda saavutatud nähtust. See usaldus on võimaldanud eesti rahva koostööd saksa tsiviilvalitsusega ja Kindralkomissar omalt poolt on seda koostööd süvendanud oma otsekohesusega ja lahtise südamega eesti rahva vastu, mille tagajärjel ei ole kaheaastase tegevuse jooksul tekkinud ühtegi pingesilmapilku.

Koosolijad viibisid koos ligemale kaks tundi, vahetades mõtteid ametialaliste küsimuste üle.

Churchill ja Roosevelt kohtusid Türgi presidendiga

Berliinist, 9. 12. (DNB). Nagu Reuter Kairost teatab, oli Rooseveltil ja Churchillil Teheranist tulles kokkusaamine Türgi vabariigi presidendi Ismet Inonüga. Kokkusaamine toimus Kairos Türgi välisministri, Briti välisministri ja Nõukogude Ankara suursaadiku juuresolekul. Reuteri kommünikees üteldakse, et räägiti läbi poliitilise olukorra üle ja uuriti seda kolme maa suhtes ja üksikute maade huvide valguses.

Tenno õnnesoov Soome presidendile

Tenno saatis Soome presidendile Rytile Soome iseseisvuse 26. aastapäevaks õnnesoovi.

12.000-margaline peavõit Tallinna

3. skp. lõppes Tallinnas ERÜ keskameti ruumes kaks päeva kestnud ERÜ klassiloterii neljanda klassi loosimine. Loosimise teisel päeval langes 4. klassi suurim võit 4000 rm ja 8000-riigimargane preemia sinisele piletile nr. 13616, mis müüdud Tallinnas A. Rannuse poolt. Õnnelik võitja saab seega 12.000 riigimarka, millest maha arvatakse tavaline protsent. Järgmine selle päeva suurim võit, 2000 riigimarka, langes rohelisele piletile nr. 8433, mis müüdud Leili Habakuke poolt Aviaurmes. Neli 1000 rm. võitu, mis olid veel loosirattasse jäänud, langesid järgmistele piletitele: nr. 1902 punane, müüdud Joh. Leppmaa poolt Tallinnas, nr. 7949 kollane, müüdud Antsla Ühispangas, nr. 17937 punane, müüdud A. Hannuse poolt Tallinnas, nr. 21362 sinine, müüdud Eesti Pangas Tartus.

500-margased võidud langesid järgmistele piletitele: nr. 7482 punane ja 10870 kollane, mõlemad müüdud keskmüügikohas, nr.13029 sinine, müüdud Keila Ühispangas ja nr. 13160 sinine, müüdud Joh. Leppmaa poolt Tallinnas.

Suuremad võidud teisel loosimipäeval jagunesid järgmiselt: 4000+8000 rm. nr. 13616 sinine, 2000 rm.—nr. 8433 roheline; 1000-margalised võidud: 1902 punane, 7949 kollane, 17937 punane ja 21362 sinine; 500-margalised võidud: 7482 punane, 10870 kollane, 13029 sinine ja 13160 sinine; 200-margalised võidud: 13857 sinine' 14511 kollane, 14535 punane, 15527 sinine, 15797 roheline, 17788 kollane ja 18467 sinine; 100-margalised võidud 766 sinine, 1902 sinine, 2109 sinine, 6173 sinine 10922 roheline, 17985 kollane ja 21655 punane.

Seekordse klassiloterii neljanda klassi loosimise võidud kuuluvad väljamaksmisele pärast „Ametlikus Teatajas" avaldamist, kus ilmub võitude üksikasjalik nimestik.

Posti mitte koormata õnnesoovidega

Berliin. Saksa propaganda-minister ja postiminister teatavad:

Arvesse võttes erakorralisi nõudlusi, mida sõda ja eriti aga väliposti pakkide saatmine seab postiasutustele, tuleb ka käesoleval aastal rahuajal kombeks olnud jõulu- ja uueaasta õnnesoovide saatmist väga tugevasti piirata. Kõigil rahvuskaaslastel tuleb viienda sõjaaasta nõudlusi arvestades täielikult loobuda kõigist õnnesoovide saatmisest, mis ei ole õigustatud sugulus- ja sõprussidemetega. Selle läbi saavad liiklusvahendid vabaks teistele sõjaliselt tähtsatele ülesannetele.

Führer õnnitles Risto Rytit

Führeri peakorterist, 6. dets. Führer saatis Soome riigipresidendile Risto Rytile Soome iseseisvuspäevaks südamlikus toonis koostatud telegrammi oma õnnesooviga.

Autobusel 3500 km. läbi sõjaaegse Saksamaa

Muljeid eesti ajakirjanike külaskäigult Hitleri-noorte juhtide akadeemiasse Braunshweigis

3. Hiiglaslik töö riigi autoteede alal, mis teostatud ainult mõne aastaga

Kuid mitte ainult esinduslikud ühisruumid, vaid ka õpperuumid hoovavad külastajale vastu valitud ja peent maitset. Siin väärib esmajoones tähelepanu akadeemia raamatukogu saal oma heleda peennahaga kaetud lugemislaudadega ja samast nahast toolidega, mis otse kutsuvad lugema kirjapandud mõttemaailma. Raamatukogu, mille väärtuslikum osa koosneb ajaloolistest ja rassiteaduslikest teostest, sisaldab muide aga veel ühe suurima ja täiuslikema noorte raamatukogu teostega, mis on pärit isegi keskajast. Köidete arv ulatub üldse 47.000-le.

Kauaks meeldejäävaks osutus ka akadeemia loengute-saal, amfiteaatriline auditoorium oma rohekas-sinises toonis maalitud laega, kus on kujutatud piltlikult taevalaotus oma tähekujudega. Loomulikuks tuleb muidugi pidada, et see auditoorium omab moodsaima kinoseadeldise, mis on üldse kujuteldav ja mis kahtlemata on üks väärtuslikemaid õppeabinõusid moodsas pedagoogikas.

Läbistame veel arstiruumi, kus akadeemia õpilaste tervise üle valvatakse, tutvume ruumidega, mis on ettenähtud Hitleri-noorte riiklikule juhile peatumiseks, kui ta külastab akadeemiat, ja mis on sisustatud ühevõrdse mugavusega, nagu kogu asutus.

Tähelepandavaks osutub veel akadeemia vehklemissaal, mida kasutatakse praegu ka võimlemissaalina, mis asub otse sissekäigu kõrge sammastiku peal ja avara mõõtmeline ujumisbassein allkorral, kus noortejuhid ka talvel saavad harrastada veesporti. Tahtmatult kerkib silme ette võrdluspilt ideaalse antiikaja kasvatusasutusega, kus noori arendati tasakaalukalt vaimselt ja kehaliselt põhimõtte järele— terves kehas terve vaim — ja mis nüüd moodsal ajastul on leidnud nii põhjaliku teostuse. Olud ja võimalused, mis rõõmustavad igat inimest ja panevad soovima, et niisuguse põhjalikkusega ja hoolega kasvatataks ka kõigi teiste rahvaste noorsugu ja nende juhte.

Olles tutvunud peahoonega, külastame ka veel ühte lähedal asuvast viiest kursantide elumajast. Need on stiiliühtlased, kahekordsed ilusad majad, kus igal kursandil on elamiseks omaette duširuumiga ja vajaliku otstarbekohase sisustusega. Kahtlemata on ka sellel omaette elamisviisil kasvatuslik mõju akadeemia õpilastele, keda ei piira muide ka mingi kasarmulik kellast kinnipidamine pärast õppetunde ja kes vabal ajal võivad oma soovi järgi linnas liikuda.

Seega oleme tutvunud selle silmapaistva õppeasutusega, mis oma ilu ja kaunidusega jääb püsima meeldiva mälestusena. Kaunis sügisene loodus, järv, pargipeidus asetsev rokokoo-lossikene ja päikeseline sügisilm moodustavad tausta sellele mälestusele otse idüllilisest ja otse ideaalsest õppeasutusest, mille jätsime pärast lühikest peatust seljataha, et jätkata sõitu läbi uute elamuste ja vastu uutele muljetele.

Eesti ajakirjanikele nende viibimisel Saksamaal korraldatud üle 3500-kilomeetrilisest ringsõidust autobusega läbi rea tähtsamate ja suuremate Saksamaa linnade teostus umbes üks kolmandik kuulsatel Saksa riigi-autoteedel, mis ainulaadse saavutusena jätsid erakordselt imponeeriva mulje. Reisimuljete avaldamisel on seetõttu põhjus tutvustada lugejaid ka kuulsate Saksa riigi-autoteedega ja selle hiiglasliku tööga, mis nende rajamiseks teostatud ainult mõne aasta jooksul, kuigi nendest on ka varem küllalt kirjutatud.

Riigi-autoteede idee tekkimine Saksamaal langeb ühte rahvussotsialismi võimuletulekuga 1933. aastal. Teedeprobleemi lahendamine järjest kasvava liikumisega kujunes tähtsaks ülesandeks. Seda nõudis tungivalt eriti kiiresti paisuv motoriseeritud liiklus. Nii alustati olemasolevate maanteede ümberkohandamist, kuid selle kõrval algas suurejooneline uue teevõrgu väljaarendamine. Kuna motoriseeritud liiklus Saksamaal kiiresti kasvas, leiti vajalik ehitada teed, mis jääksid ainuüksi autoliikluse käsutusse. Algas spetsiaal-autoteede rajamine, mis nüüd kannavadki riigi-autoteede nime. Ühtlasi miljonite töökäte rakendamisega aidati otsustavalt kaasa töötalööliste probleemi lahendamiseks, mis enne rahvussotsialismi võimule tulekut muutus katastroofiliseks.

Enne kui vaadelda lähemalt riigi-autoteid, tuleb meenutada selle mehe nime, kelle otsesel juhtimisel valmis nende teede võrk suure ülesehitustöö raames lühikese aja jooksul. See mees oli riigiminister prof. dr. Fritz Todt. Tema on kuulsate riigi-autoteede looja ja organisaator, kelle juhtimisel suurem osa sellest hiiglaslikust ehitustöost on teostanud temanimeline organisatsioon — Todt.

Mitte kaugel Münchenist seisab riigi-autoteede mururibal betoonsammas kirjaga „Algus 1. märtsil 1934". Siit alustati seda hiiglaslikku tööd, mille tulemusena mõne aastaga ehitati tuhandeid kilomeetreid moodsa autoliikluse kõigile nõudeile vastavaid teid.

Nagu juba nimest järeldub, on riigi-autoteede ehitamisel algusest peale olnud mõõduandvaks põhimõtteks — tee ainult autoliikluseks. Siin võivad sõita ainult sõidu- ja veoautod, kaasa arvatud muidugi ka autobused jne. Kõik muud sõidukid peavad kasutama teist teedevõrku, mille koormus muidugi autoteede rajamisega on ühtlasi tunduvalt vähenenud.

Kõigil riigi-autoteedel on kaks sõiduteed, kumbki 8 meetrit lai, mis üksteisest lahutatud mururibaga. Liiklus toimub mõlemal teel ainult ühes suunas, millega on täielikult välditud igasugused võimalused kokkupõrkamiseks vastassuunas liikuva sõidukiga. Kumbki sõidutee on omakorda jagatud pooleks ning tee keskust märgib tumedal asfaldil valge joon. Liiklus toimub muidugi paremal teepoolel, nii et vasakpoolne teeosa on alaliselt vaba möödasõitmiseks. Olgu märgitud, et riigi-autoteedel on lubatud sõita piiramatu kiirusega.

Riigiautoteedel ei ole ühtegi ristlemist teiste maanteegega, raudteedega jne. Kõik see on välditud sellega, et ristumiskohtadele on ehitatud sillad ning viaduktid. Juba sildade ja viaduktite rohkus Saksamaa tiheda maanteede ja raudteede võrgu juures on aukartustäratav. Paljud mäed ja künkad on läbi kaevatud ning üle orgude ja soiste kohtade on ehitatud sillad. Ärasõit riigi-autoteedelt on korraldatud nii, et üheski säärases kohas ei saa tekkida mingisuguseid liiklemisummistusi ega takistusi. Arvutud teetähised ja kaugusi näitavad tulbad juhatavad autosõitjaid kogu autoteede pikkuses, nii et orienteerumine on igaühele lihtne.

Väärib märkimist, et riigi-autoteede rajamisel on igas kohas silmas peetud ilu ja maastiku iseäraldusi. Tee on kohandatud maastiku loomulikele joontele. Nii on maastiku vaheldus eriti esile tõstetud ja autosõitjal ei ole karta väsimust, mis kergesti võib tekkida teel, mis sadade kilomeetrite ulatuses kulgeks monotoonse sirge joonena läbi igava maastiku. Saksa riigiautoteed läbistavad aga ilusaid maakohti, kulgedes kaunites kaartes läbi orgude, üle jõgede ja mööda mägedest. Läbistades metsi, orge ja mägesid, põlde ja kaljusid ei väsi kunagi autosõitja silm nautimast ümbruse maalilisust.

Saksa riigi-autoteede juurde kuulub rida mitmesuguseid kõrvalehitisi. Selle tee äärde on rajatud võõrastemaju ja puhkekodusid, bensiinijaamu ja kõrvalteid parkimiseks või kütteainega varustamiseks. Sõiduteel peatumine ei ole lubatud. Mõne kilomeetri järele on ehitatud kõrvalteed, kus parkimisel sõitja võib puhata, milleks ei puudu isegi istepingid ja muud mugavused.

Ei ole ka huvituseta, et riigi-autoteede võrk on rajatud selliselt, et autoteed ei läbista linnu ega suuremaid asulaid, vaid mööduvad neist mitme kilomeetri kaugusel. Sellega on omakorda välditud kõik võimalikud takistused liiklusel ja kiiruse arendamisel.

Saksa riigi-autoteede võrk ühendab kõik tähtsamad piirkonnad Saksamaal ja see ulatub 10.000 kilomeetrini. Kõik see töö sooritati ainult 6 aastaga. Kuid ka alanud sõda ei pannud autoteede ehitamist täielikult seisma. Ehitustöö jatkus vajalikes kohtades, kuid üldkava kohaselt oli selleks ajaks autoteed juba kõikjal rajatud.

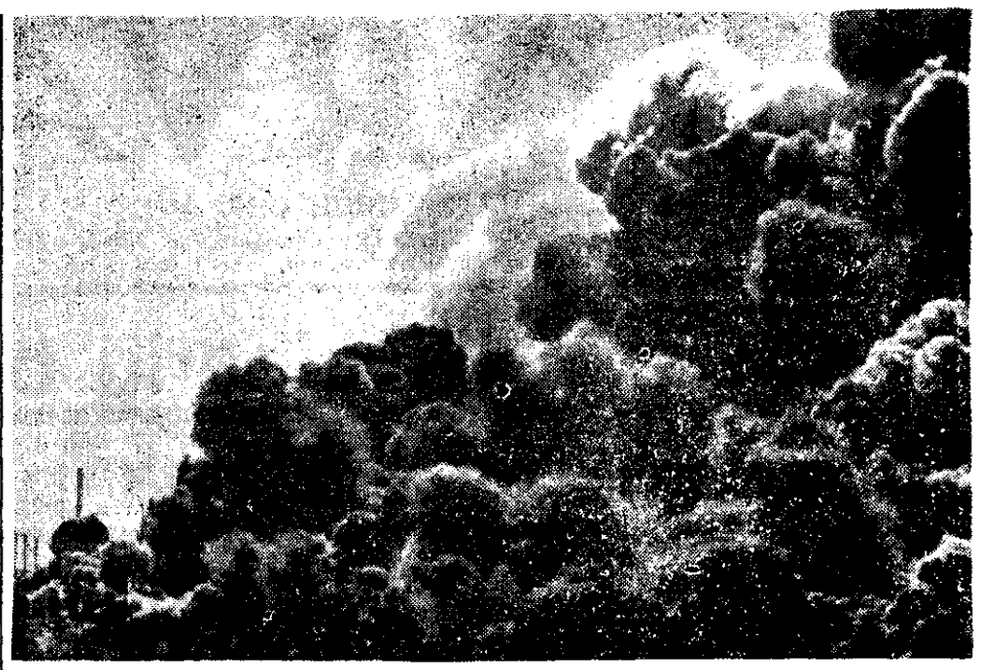

Suits ja leegid pärandavad idas neis kohtades, mis loovutatakse liikuva võitlustaktika raames bolshevikele, „võidukale" punaväele ainult varemeid. (Wb)

Ka kõige tagasihoidlikuma fantaasia juures võib endale ette kujutada, milliseid pingutusi nõudis nende ülimoodsate riigi-autoteede ehitamine. Seda saavutust võib liialduseta kõrvutada kõige hiiglaslikumate ehitusüritustega maailma ajaloos.

Autoteede ehitamine nõudis endastmõistetavalt suurt kulu. Olgu märgitud, et selleks on konstrueeritud erilised masinad, mida aastate jooksul üha täiendati, Masinate abil toimus aga teede ehitamine kiirelt ja korralikult. Ehitamise juures peeti silmas veel asjaolu, et teede pinnakate koosneks maastikule vastavast materjalist. Viimase juures on oluline, et see oleks vastupidav ilmastikule ja ei nõuaks viimasest tingituna liiga sagedat parandamist. Lisaks sellele peab tee kindlustama julget ja kiiret liiklemist ka vihmasel ajal. Nii on järsumatel tõusudel ja langustel tee kaetud erilise sillutisega, mis takistab libisemist.

Sõites riigi-autoteedel ja nähes selle hiiglaslikku ehitust, võib tekkida küsimus, milleks oli tarvis rajada nii kulunõudvat teedevõrku. Kas see kuidagi end ka tasuda suudab? Sellele küsimusele leidub mitu ja otsest vastust, kui mõelda vaid, et spetsiaalautoteede rajamisega on vähenenud koormatus teistel maanteedel, millega omakorda on kindlustatud viimaste kestvam vastupidavus. Olulisim on siin aga just see, et pikkadel vahemaadel on võimalus arendada autoliiklusel suurt kiirust, n. ü. sõita kütteaine kokkuhoiu mõttes ökonoomselt. Samuti on kummide kulu ja üldse auto amortisatsiooni osas saavutatud kokkuhoid see, mis tasub riigi-autoteede ehitamisega tehtud kulud varsti.

„Uus hiiglane Euroopas"

Briti poliitikute väikerahvastele õpetlikke sõnavõtte

Stokholmist, 8. 12. Lõuna-Aafrika peaminister Smuts, kes viibib praegu Londonis, et asendada Churchilli tema eemalviibimise ajal, pidas Briti impeeriumi parlamendiühingus kõne, mis tõendas täielikku vastutustundetust, millega briti poliitikamehed tahavad Euroopat anda bolshevismi meelevalla alla. Smuts iseloomustas Nõukogude Liitu „uue hiiglasena" Euroopas, kes saab selle kontinendi isandaks.

Neile, kes ei taha õieti uskuda seesuguseid Briti kavu, andis Smuts mõista, et „erapooletus on ajast ja arust iganenud, surnud mõte".

Genfist, 3. 12. Ka Attlee andis alamkojas väikerahvastele mõista, et nende tund on löönud, kui anglo-ameeriklased koos oma bolshevikest liitlastega sõja võidavad. Ta avaldas arvamist, et kokkuleppe saavutamine suurvõimude vahel on kergem, kui maailm ei ole jagatud väikesteks suveräänseteks riikideks On kaugele jõutud ajast, kus oli olemas absoluutset suveräänsust.

Eesti Kirjanduse Seltsi

liikmetekogu koosolek toimub 12. dets. k. 12 Tartus, Aia 46 Ülikooli hoone suures auditooriumis, kus Selts iseseisvusajal traditsiooniliselt oma koosolekuid pidas. Päevakorras on avasõna, surma läbi lahkunud liikmete mälestamine, aruanded, tegevuskava ja eelarve, asemikkudekogu liikmete valimine ning 4 ettekannet: D. Palgi—M. Kampmaa kirjandusloolasena, A. Saareste—Eesti sõnavara rikkusest, A. Annist—Kreutzwaldi muinasjuttude algupära ja kriitika, E. Annus—Eesti raamatutoodangu bibliograafiline ülevaade 1940—1942.

Palutakse seltsi liikmeid tasuda oma liikmemaks (2 RM. aastas) Seltsi büroos Tartus, Aia 19 äripäiviti k. 10—12, või samal aadressil postiteel või Aia tän. auditooriumis enne kõnealust koosolekut. Korduvate järelepärimiste vastuseks teatab EKS-i juhatus, et liikmeks astumise avaldusplankette saab Seltsi büroost ja liikmetekogu koosoleku eel koosolekuruumist.

EKS-i juhatus palub seniseid Seltsi usaldusmehi, kes on nõus oma tegevust jätkama, astuda isiklikult või kirjateel ühendusse Seltsi bürooga. Edasi palutakse usaldusmehi, liikmete omakseid ja tuttavaid saata Seltsi büroolo teateid 1940.—1943.a. jooksul surma läbi lahkunud liikmete kohta, eriti 1940.—1941.a. terroriajastul vangistatud, küüditatud, mõrvatud ja teadmata kadunud seltsiliikmete saatuse kohta.

HIRMU

3 **õudust ja idülli**

MÄLESTUSI SÄREVERE SÕJAKÄIGUST

Aga varsti tuldi keldrist tagasi, leitnandil käes väike soome puss. „Kelle oma?" Keegi ei vasta. Üks nooruk ainult asus lähemalt vaatama — „Ehk on minu oma?" „Ei ole?" „Ei!" „Ah, siis sinul on ka?" Leitnant kurjustab. „No küll ma sulle näitan!" Viibutab pussi. Valtsejale anti tagasi uur, samuti viinameistrile. Oli nimelt olnud enne majja minekut isiklik läbiotsimine... Käsutatud „käed üles". Väärtasjad võetud ära ja mõnel kuldraha. Muud asjad anti jälle tagasi, kuldraha aga jäeti endale.

Toodi välja üks kondenspiima purk ingliskeelse pealkirjaga ja asetati ettevaatlikult trepiservale. Milk... „Mis see on?" käratati. Keegi seletas. Sõimati, et keldris väga palju viina. Keegi ei teadnud. Viimaks selgus, et need olid marjamahla pudelid. Leitnant urises midagi... ja küsis siis, kas teiseltpoolt kelder lahti. „Ei, võti on minu käes", ütles perenaine ja läks meestega kaasa.

Teel vaadati üle ukse sinna keldrissegi, kus ta enne magas. Väga pealiskaudselt. Läbi akna oli näha, kuidas punasõdur söögitoast keldri viivat ust lahti püüdis muukida. „Ärge lõhkuge, annan kohe võtme!" Kuuletuski ja jättis siis ukse rahule.

Perenaine avas oma kelder-köögi uksed. Vabandas, et hirmus korralagedus. Ei maininud aga, et see meelega oli nii: toolid jalgadega ülespidi vaipadele, madratsitele ja kastidele pillatud, kõik segi, et sihilikult halba muljet jätta.

Punaväelased seisatasid hetke keset seda tohuvabohu, vaatasid ringi ega puudutanud ühtegi asja. Perenaine avas lisaks veel seinakapi uksegi ja näitas, et sääl on lauanõud. „Lauanõud meid ei huvita!" „Mis teid siis huvitab?" julges naine küsida. „Ainult relvad!" „Relvad? Meie oleme siin koolmeistrid, õpetame lapsi, — mis relvi meil on!" kinnitas süütult, kuigi teadis, et säälsamas keldris oli üht-teist peidetud...

„Valmis?" küsis siis, kui leitnant erilist tahet põhjalikumaks läbiotsimiseks ei avaldanud. „Valmis!" vastati, pöörduti kannal ringi ja väljuti. „Spassibo," lausus perenaine ja läks meestega kaasa, tagasi teele.

„Miks teid evakueeritud ei ole?" küsiti kurjalt. „Polnud mingit korraldust".

Nähtavasti ei uskunud seda keegi hästi, aga mehed paistsid nüüd vähem süngetena ja tigedatena kui alul. Ohvitser ajas erajuttugi, küsis vist, kust venekeelt õpitud jne.

Omaste juurde tagasi jõudnud, anti väga karmil toonil korraldus, et ükski ei tohi pargist lahkuda. „Kes kaugemale läheb, kohe lastakse maha!" Hakati siis kergemalt hinge tõmbama, uuriti üksikasjalikumalt liiklemispiire, küsiti koguni, kas kelder kuulikindel on jne. jne.

Leitnant arvas, et peab vastu küll, ainult lennukipommidele mitte.

Kogu jutt oli miski väga napisõnaline, ja varsti eemaldus ta hoopis. „Staap" asus vana karjatalli nurga juures suure vankri all. Valvur püssiga jäi lähedale ega võtnud kedagi jutule.

Esialgul jäädi nüüd kaunis rahuliku südamega parki „suvitama". Töölisnaised ei tohtinud isegi oma majade juurde sigu söötma minna.

Juhataja läks oma korterisse ja käskis perenaisel tule pliidi alla teha. Tema soovivat teed. „Teed praeguse palava ilmaga? Siin on veel pisut haput piima!" „Hää küll, aga mina soovin siiski teed!" lausus ta kummalise näoilmega.

Mis siis ikka teha! Tuli tehti pliidialla ja — süüteks toodi kimp nõukogude suuruste pilte, — kõigil silmad välja torgitud! Ah sellepärast soovitigi siis äkki teed, sellepärast oli juhataja kogu läbiotsimise aja näost kaame! Pildid olid seni lebanud rahulikult ühel koridori kapil. Mis oleks küll saanud, kui need sellistena oleks leitud!?

Nüüd saadi nende põletamisega valmis ja lõuna oli ka kuidagi keedetud. Tuppa ilmus sõduri saatel politruk. Koputamata, tervitamata. Uurisid riietusesemeid, mis toasleiduvale vanale toolile asetatud. Peretütar märkas „Nu štο?" Käratas tigedalt oma vähesest venekeele tagavarast.

Perenainegi astus tuppa, teretas, küsis, mis on, hakati uurima, kas oleme majaelanikud, kes elab piimavabriku maja II korral. Spioonid? „Ei tea, minu teada sääl asuvad vabriku töölised ja ametmehed". „Aga miks see teid huvitab?" „Huvitab!" oli lakooniline vastus, Siis päris ta jälle, miks evakueerunud pole. Pidi seletama endist juttu korralduse mitte saamisest. Muigas, küsis veel üht-teist ja läks siis varsti ära. Vabandas koguni tülitamise pärast.

Kui lõunajärgne kraamimine lõpetatud, hakkasid kahuripaugud üha lähedamalt kostma. Õues puude all peeti parajasti lõunauinakut. Ilm oli endiselt lämmatavalt palav. Paar granaati lendas vihisedes kuhugi üsna lähedale. Kõik tormasid keldri ja askeldasid ärevuses. Maeti veel kiiruga keldri aknaid mullaga.

Juhataja otsis juba sini-must-valget lippu...

Õhtupoolik lähenes. Paugud tihenesid. Granaate enam parki ei lennanud, aga laskmist oli kogu aeg kuulda.

Järsku ilmus jälle politruk püssimeestega. Käsutas kõik keldrist välja ja lausus: „Hakake nüüd kõik minema!" „Kuhu?" küsiti. „Läänepoole, jõe suunas. Kes Taikse või Laupa suunas liigub, saab kuuli!" Kõik kohkusid. Maja jääb tühjaks. Kümnete perekondade kogu liikuv varandus. Kooli mööbel ja sisustus! Keegi julges küsida: „Miks me siis ära peame minema?" „Lahingliin. Eraisikutel kardetav majades olla!" Seletati küll, et võlvid ju kuulikindlad. Noormees aga püüdis veenda, et kellegi elu ei ole sääl väljaspool ohtu, ja tuleb minna.

„Kuhu me siis läheme lastega kuulide alla?" astus perenaine väikse tütrega ette. „Sääl on jõgi, üle silla ei lasta, tamm on purukS!"

„Ah, säält saab üle küll..."

„ Aga meile seletati äsja, et siin on kindel küll, komandör ise saatis inimesed teistest majadest siia"... julgeti ikka veel vastu ajada.

Lõppeks lubati esialgu paigale jääda, aga keelati iga liikumine mujale kui jõe suunas. „Muidu kohe tulistataksel" Kõik olid siiski sellestki õnnelikud. Aga vara veel! Kohkumine oli suur, kui käsutati samas politruki järgi kogu Särevere juhtkond: Kooli-ja-mõisa juhataja, mõisavalitseja, vabrikudirektor ja pääle selle vabrikumaja II korra elanikud. „Ahah — spionaažis kahtlustatud II korra elanikud! Minul pole siis pääsu!"

Viinameistri abikaasa — venelanna — saadeti tõlgiks kaasa. Perenaine jäi ka lähedale, et sõnadega appi minna kui kriitiliseks läheb. Ta näolt paistis vist suur hirm, sest äkki hakkas üks politruki saatjaskonna noormees naerma: „Ärge kartke, pole viga midagi! Emad ikka kardavad, minu ema kal"

Mehed viidi eemale suure vahtra alla, kus kõik politruki juurde maha istuma käsutati. Nõutud arvamisi kogu nõukogude sõjajõu ja seisukorra kohta. Mehed muidugi kiitma ja ülistama ja vabrikumaja II korra elanikke kaitsma. Sääl ühes korteris leitud nimelt raadioaparaat ja mingeid traate veel — mis muud kui saksa salakuulajad!

Perenaine vahepääl hakkas noore, vaevalt 20-aastase rühmatülemaga juttu ajama. Küsis kust pärit, mis töölalt jne. Selgus, et noormees on kasvanud Omskis, vanemad aga olid elanud enne Leningradis. Kas väljasaadetud? Lõpetanud 10-neaastase kooli, astunud õpetajate instituuti. „Säält mobiliseeriti. Tahtsin hoopis teisele alale, nüüd olen siin. Meil on kitsik olnud, oleme töötanud, aga pole enestele kunagi midagi saanud. Kellelgi pole nii häid riideid kui teil siin. 1934 — 1939 oli juba lahedam, siis läks jälle väga kitsikuks."

„Kas koju ka kirjutate?"

„Ei. Pole ju õieti midagi kirjutada, ja nüüd pole ka ühendust". Säälsamas aga jätkas: „Sakslasi tuleb meie poole üle..." Muidugi ei hakanud keegi teda vastupidises veenma, vaid lausuti... „siis on ju hää, siis sõda lõpeb varsti..."

Jutlemine venis üsna pikaks. Need sääl, politruki juures, seletasid ka ikka veel midagi. Ärevus ja hirm olid vaibunud.

Uuriti poisi kaaslasi, kes seni tuimalt püssidele nõjatudes keldri ees istusid. Üks oli Kaasanist, tatarlane, teine ukrainlane, kolmas Kazahhiast, kõik verinoored mehed. Kõige erksam ja intelligentsem neist—too kooliõpetaja in spe. Ealt ja välimuselt sarnanes ta perenaise poegadele, kes kutsealustena ruttu olid läinud Mõisaküla kanti.

Kui too jutuajamine päris pikale kippus minema ja midagi enam nähtavasti karta polnud, läks perenaine keldrisse tagasi.

Noormeeski astus sinna järele. Õpetas veel, kuidas keldri aknaid paremini matta, uuris keldri võlve, arvas, et granaatidele ja šrapnellidele küll vastu peavad, lennukipommidele aga mitte jne.

Türi Muusika Seltsi uuestisünd

Seltsi esimeheks valiti H. Mürk

Pühapäeval toimus algkooli ruumes Türi Muusika Seltsi peakoosolek, millega selts tähistas oma tegevuse jätkamist eesti-aegsetel alustel vana põhikirja kohaselt.

Koosoleku avas ja juhatas seltsi endine esimees J. Luukas, kes märkis seltsi likvideerimise käiku ja tähendas, et sisedirektori otsusega on seltsile jälle võimalus antud tegevuse jätkamiseks. Möödunud sündmused on paisanud laiali paljusid seltsi tegevusele innukalt kaasselanud tegevliikmeid, neist kaks juhatusliiget on vägivaldselt ära viidud. Kahetsusega tuletati neid meele.

Ka varanduslikult on selts kaotusi kannud. Nii on kaduma läinud seltsi arhiiv ja paljud muusikainstrumendid. Sularaha kaotas selts üle 1000 krooni. Õnneks saadi kätte seltsi vana lipp, mis varsti võib tagasi vaadata 50-aastasele eale Türi muusikaelu vihjelemise tunnusmärgina paljudel laulupidudel.

Koorijuht H. Mürk informeeris kokkutulnuid seltsi tegevusest paari viimase aasta jooksul. Kohe maa vabastamise järele on taotletud loasaamist muusikalise tegevuse jätkamiseks. Ajutise tegutsemisloa saamine võimaldaski kooride ja orkestri tegevuse jätkamist koorijuht H. Mürgi isiklikul vastutusel.

Esimene kontsert peale sõda toimus juba 18. jaanuaril 1942. a. Kokku on antud 6 kontserti, peale selle on esinetud mitudel üritustel, nii et naiskooril on olnud esinemisi 10 ja orkestril 9 korral ühes solistidega. Sõja järel, kui valitses veel sõjajärgne rusutud meeleolu, oli seltsi kooridel ja orkestril tänulik ülesanne tuua lohutust ja meelelahutust neile, kes seda vajasid. Muud võimalused meelelahutuseks siis puudusid. See tegevusperiood seltsi muusikaelus on olnud viljakamaid ja tänulikumaid.

Järgnenud valimistel valiti seltsi esimeheks senine koorijuht Hugo Mürk, kuna abiks sai J. Luukas ja liikmeteks pr. I. Lepasaar, A. Sauga, A. Kruusvee ja E. Kaljaspoolik. Rev.-komisjoni valiti E. Ellermaa, pr. Allam ja pri. Kassak. Liikmemaksuks määrati tegev- kui ka toetajaliikmeile 1 rmk.

Hooga tegevuse jatkamiseks on seltsil soov kaasa tõmmata kõiki muusikasõpru, et täiendada vahepeal hõrenenud liikmeskonda.

Segakoori laulaharjutustega otsustati, kohe alustada, need toimuksid kaks korda nädalas - teisipäeval ja reedel algkooli ruumes(Vabriku maja 2.). Esimene harjutus on reedel, 10. dets. kell pool 8 õhtul, kuhu palutakse ilmuda kõigil laulust ja muusikast huvitatuil.

Töötajaile jõuludeks tekstiilvarustust

Töötajate peres valitseb juba mõnd aega terav puudus tekstiilivarustusest. Nüüd on Kindralkomissariaat annud vabaks suuremal arvul tekstiilpunkte.

Eeloleval tekstiilpunktide jagamisel tahetakse eriline tähelepanu pühendada töötajate vajadustele. Selleks koostavad Eesi Kutsekogud suurema osa kontingendi jaoks tekstiilpunktide jaotusplaani ja lähemad juhised tekstiilpunktide jaotamiseks.

Tekstiilpunktide jaotamine töötajaile toimub käitiste kaudu, kusjuures käitise juhatajal ja käitisvahendajal tuleb erilist tähelepanu pöörata sellele, et tekstiilpunktidega rahuldataks esmajoones need töötajad, kes hädalisemalt vajavad tekstiilvarustust. Samuti tuleb jaotamisel silmas pidada, et eriti määrdivail ja riiet lõhkuvail aladel töötajad seataks eelistatud seisukorda võrreldes puhtamail aladel töötajatega.

Jagamisele tuleb mitmesugust riidekaupa alates palitutega, ülikondadega ja lõpetades pisemate artiklitega.

Tekstiilpunktide jaotamine sünnib veel enne jõulupühi. Eesti Kutsekogud annavad lähemail päevil käitistele teada nendele määratud tekstiilpunktide arvu ja jaotamise alused. Ostulubade väljaandmist tekstiilpunktidele teostuvad Eesti Omavalitsuse varustusorganid.

Eesti rindemehed jutustavad oma elust

Ajakirjanduse esindajate jutuajamine Eesti idapataljonide ohvitseridega

Ülevaate saamiseks Eesti idapataljonide tegevusest, võitlustest ja elu-olust oli ajakirjanduse esindajatele korraldatud jutuajamine nende Eesti rindeohvitseridega, kes olid saabunud kodumaale Vabadussõja 25-aastapäeva tähistamise pidustustele Eesti rindevõitlejate esinduse koosseisu. Ajakirjanike poolt esitatud küsimustele andsid seletusi ühe Eesti idapataljoni ülem major Rebane, kes oli ühtlasi esinduse juhiks, kapten Lehela, ül-leitnant Sihver ning leitnandid Raid ja Laasi.

„Eesti idapataljonid formeeriti 1941. a. augustis neist vabatahtlikest, kes üle kodumaa voolasid kokku võitluseks bolševismi vastu", selgitas major Rebane kõige pealt eestlastest moodustatud rindeüksuste tekkimislugu, „ning algul rakendati need Ida-alal valveteenistuseks, võitluses metsadepuhastamisel bandiitidest ning liiklemise julgestamiseks. Kui siis jõudis talvine periood, mis oli lumerikas ja erakordselt külm, kujundati Eesti rindepataljonidest mitmed suuskurüksused. Need alustasid siis otsemaid bolševike häirimist. Kiired ja liikuvad suuskurid ründasid kord siit, kord seait, andes ootamatuid lööke isegi kaugel tagalas, mis tekitas sageli bolshevike seas segadust ja isegi paanikat.

Siis tuletavad rindeohvitserid meelde neid pingerikkaid heitlusi Volhovi koti puhastamisel, Kolpine all ja mitmel pool mujal, kus eestlased panid endid maksma täie väärikusega. Kuulipildujale tulega niideti maha bolshevike ründavaid ahelikke ning vankumatult püsiti oma, kohal hoolimata vastase suurest ülekaalust. Kui siis vaibus lahingukära, vedeles eestlaste seisukohtade ees bolshevike laipu loendamatul hulgal. Hiljem teostati eestlastest koosnevates üksustes mitmesuguseid ümberformeerimisi.

Nüüd kaldub jutt bolshevike ründamise taktikale mis on täiesti kummaline — selle asemel, et edasi tungida varjates ja moondades või siis hüpetena, liiguvad nad täiesti püsti ning vahel isegi koondrivis, keda hoolimatult saadetakse surma. Mis ime siis, kui säärane rünnaklaine sattudes kuulipilduja hävitava tule alla, niidetakse pea viimseni maha. Üldse paistab, et punaarmees ei ole mingit hoolimist inimeludest ega arvestata vereohvritega. Mis puutub üldse kaotustesse, siis vahekord on bolshevikele sama ebasoodne kui Vabadussõjas. Nii näiteks ükskord 170 ründavast bolshevikust pääsis ainult 30, kuna eestlastel oli ainult 1 langenu ja haavtuid 10 ümber ja nii see olevat sageli.

Eriti ohvriterikkaks kujunesid punaarmeele Volhovi koti likvideerimisel toimunud lahingud. Seal põhjatutes soomülgates hukkusid terved üksused. Pealegi paistis, et sinna oli toodud punarmee juhatuse poolt parimaid ja lööginõimsaid väekoondised.

Edasi tekib küsimus selle kohta — kas praegu on ka palju ülejooksikuid bolshevike poolelt. Üldiselt ülejooksmine bolshevike poolt on igas rindelõigus isesugune ja oleneb palju maastikust. Nii ühe eesti idapataljoni rindelõik asub käesoleval ajal jõe ääres ja sellest on raske ülejooksikutel üle tulla. Pealegi valvatakse ületulemise katseid politrukkide poolt piinliku hoolega ning olemasolevate andmete kohaselt on igal punaväelasel antud korraldus igat kaaslast maha lasta, kui see 10 meetrit on läinud ettepoole oma rindejoont. Ülejooksikud kõnelevad ka, et omavahel on täiesti võimatu pidada nõu ülejooksmise üle, kuna üksteise jälitamine on arendatud viimse peensuseni. Salajasemaid mõtteid ei saa avaldada isegi oma parimale sõbrale, sest kui väga kergesti ei või see olla mõni NKVD agent. Ometi vaatamata kõigile eelloetletud raskustele, tuleb ülejooksikuid ikkagi. Nad on kõik tülpinud mõttetust sõdimisest, raskest olukorrast ning politrukkide terrorist. Jutuajamisel nendega rõhutavad ikka ja alati suurenevat näljahäda, sest kuidagimoodi katsutakse veel hoolitseda punaarmee eest, kuid tsiviilelanikkond on viimaseni jäetud saatuse hooleks.

Eriti selge pildi annavad toitlusolukorrast langenud bolshevike juures leitud kirjad omaste käest. Nii ühes kirjas, mis alles hiljuti oli saadetud koduste poolt ühele punaarmee komandörile, seisis lause: „Tänavu kolhoosi poolt meile ei antud üldse kartuleid ega vilja. Kuidas meie üldse elada saame, seda ei tea. Tulevik on väga raske..." Ja see pole ainuke säärane kiri.

Ülejooksikute seas on tulnud ette kuni 60-aastaseid ning ka 16- ja 17-aastaseid, kes võetud mobilisatsiooni korras punaväkke Samuti on rakendatud naisi sõjaväeteenistusse ja mitte üksinda sanitaar-alal, rindel, vaid üsna tihti leidub neid ka kuulipilduritena ja koguni täpsusküttidena.

Kuidas eestlast hinnatakse rindemehena teiste relvakaaslaste poolt on juba säärane küsimus, mille peale usutletavad ei taha üldse anda vastust ning vägisi tahavad sellest vaikides mööda minna. Sest enda kiitmine ei käi sugugi meie rindemehe iseloomuge kokku. Pealegi ei leita kõigis neis kangelastegudes, mis korda saadetud, midagi erilist. On täidetud oma arvates vaid sõdurikohust.

Kõige ilmekamat keelt kõneleb iseenda eest see asjaolu, et kõikide usutlevate rinda ehivad Raudristi ja teiste rahvusaumärkide lindid, ning major Rebasele on annetatud isegi I kl. Raudrist.

Siis aga saame sellest küsimusest üle sel teel, et hakkame juttu tegema —kui palju Raudriste ja muid rahvusaumärke on senini antud eestlastele nende kangelastegude eest.

Nagu selgub, on eestlastele neid seniajani annetatud õige arvukalt. Alul anti vahvusmärke, mis vastavad raudristi 2. klassile. Tänavu kevadel Führeri otsusel hakati eestlastele andma Raudriste ühisel alusel saksa sõduritega. Väga paljud on samuti esitatud Raudristi saamiseks, kuid ei ole veel neid saanud,

Rindevõitlejate omavaheline läbisaamine on erakorraliselt kameraadlik ja side väeosaga väga tihe. Nii on isegi Vabadussõja alguse tähistamiseks saabunud esinduse koosseisus kaks meest, kes on võilluses kaotanud jala, kuid peale tervenemist vabatahtlikult pöördusid rindele oma pataljoni juurde tagasi. Samuti vahekord ssksa võitluskaaslastega on eranditult hea ja kamraadlik.

Mis puudub toidusse, siis on see toitev ja küllaldane, kuid loomulikult rindesõdur, kellel tuleb alaliselt olla väljas ja palju liikuda, ei saa kunagi kurta söögiisu puuduse üle. Meelelahutuse eest on hoolitsetud küllaldaselt ning isegi helifilm ja muud etendused ulatuvad kuni eesliinideni. Nii teatakse juhust, kus 600 meetrit eesmiste kaevikute taga demonstreeriti meelelahutusfilmi. Ka muusikariistu, ajaviitemängusid ja ajalehti on kasutamiseks küllaldasel määral. Nõudmine kirjanduse järgi on suur ja kodumaa sellekohased saadetised on alati teretulnud.

Üldse kodumaa saadetised nii pühadeks kui ka muudeks puhkudeks valmistavad alati rindemeestele erilist rõõmu ning tõendavad, et kodumaal mõeldakse ikka nendele.

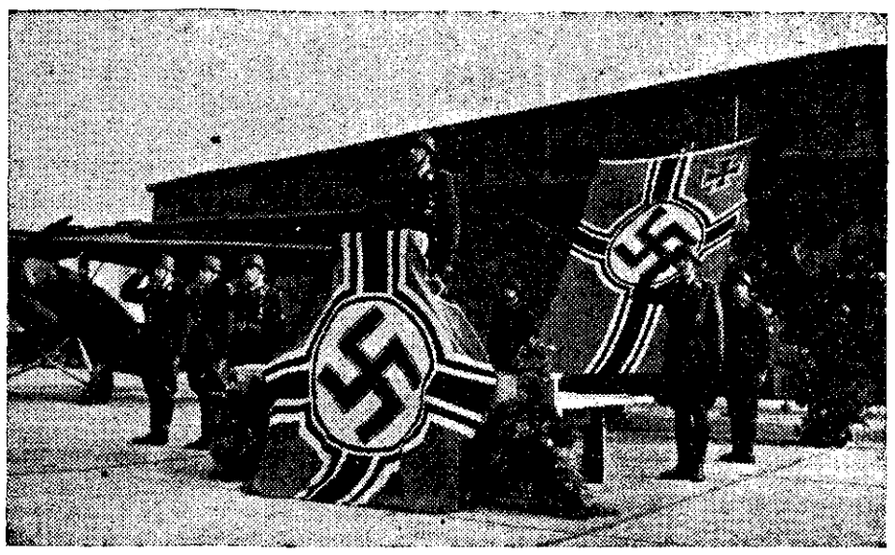

Eesti lendurite vannutamine. Lennukijuhtide kooli ülem major Endres ja kõnetooli ümber seisvad ohvitserid tervitusseisakus rahvushümnide mängimise ajal. (Sõjakirjasaatja Bogner)

Tsiviilelanikele pärmi

Turukorraldusvalitsuse poolt on töötatud välja uus kord elanike varustamiseks pärmiga, mis pannakse maksma alates 13. dets. s. a.

Igale üksiktarbijale alatiste ostjate nimestiku alusel müüakse 10 gr. pärmi korraga. Pärmi saabumise päeval tuleb kauplustel pärmi müümise kohta panna kauplusse nähtavale kohale välja teadsanne, kui palju iga alaline ostja on õigustatud pärmi saama ja mis ajajooksul toimub pärmi müük. Kui tarbijad ettenähtud aja jooksul kõike pärmi välja ei osta, võib ülejäänud osa müüa pärmisaanutele üksiktarbijaile teistkordselt.

Asutisi ja isikuid varustatakse pärmiga järgmiselt:

1) pagarid — suhteliselt nisuleiva valmistamiseks antava nisujahu ostuloa kogusele, iga 1 kg nisujahu kohta kuni 5 gr.

2) ravi- ja lasteasutused- iga toitlustatava kohta kuni 3 gr. nädalas.

3) kodused haiged — pärmiga ravimise otstarbel arstitähe alusel, mis peab olema kinnitatud linna- või maaarsti poolt. Arstitähe alusel võib korraga pärmi väljakirjutada kuni 400 gr. ,

4) kodused haiged, kellele rukkileiva asemel antakse nisujahu 10 gr. iga 1 kg jahu kohta;

5) õpilasinternaadid ja vanadekodud — iga toitlustatava kohta kuni 2 gr. nädalas,

6) laboratooriumid ja tööstused töötlemise otstarbeks — nende põhjendatud nõudmiste puhul vastavalt tõelisele vajadusele,

7) kinnised toitlustamisettevõtted, kus toidul vähemalt 50 isikut — nende põhjendatud nõudmiste puhul kuni 25 gr. nädalas iga 50 isiku kohta.

Punktides 1-7 märgitud kogused müüakse erikauplustest ostulubade vorm B vastu. Tähendatud ostulubade saamiseks tuleb pöörduda kohaliku omavalitsuse poole.

Juhul, kui erikauplus ei müünud kõike ostulubade vorm B jaoks ettenähtud kogust ära, võib kauplus ülejäänud ära müüa alatiste ostjate nimestiku alusel.

Raudteelaste orkestri muusikaõhtu

Pühapäeval korraldas Türi raudteesõlme teenistujate dzässorkester tuletõrjeühingu ruumes muusikaõhtu, mille kavas noored muusikandid pakkusid kergesisulisi tantsu-ja ajaviitehelisid. Kuigi orkestri koosseis ja ettekande viis jättis soovida, said esinejad sooja vastuvõtu osaliseks ja arvukas publik lõbustas hästi.

Jõhvi tuleõnnetuile 4.000 eset lauanõusid

Kuigi ERÜ kaudu Jõhvi tuleõnnetute abistamine lõppes juba 1. novembril, on saabunuud reast kohtadest Jõhvi ERÜ-le veel täiendavaid annetustesaadetusi, mille väljajagamine on praegu käimas. Nii saadi Tallinnast ERÜ kaudu suuremal hulgal lauanõusid, arvult umbes 4.000 eset, ERÜ Petseri ja Võru ringkondadest majatarbeid ning riietusesemeid. ERÜ poolt tehtud korralduse kohaselt antakse saabunud esemed välja ainult neile paljakspõlenuile, kes võtavad osa metsaaktsioonist, kus töötatakse üles metsamaterjall tuleõnnetuile mööbli valmistamiseks.

Ella Naaskel

Hingede ööl

Sina tuled nüüd tutvat rada,
kandes kunagist lapse-lelu —
lelu-nukku, mis õnne ainest,
õnne-ainest see pooleksmurt elu.

Tule, uksed kõik avan vaila,
puhtaks küüritud õu ja tuba:
teab, mis radu seal kaugel tallad,
kojutulekuks täna said luba.

Mina koolnute vaime pelgan —
sinu hingus on elu oma:
ise õnnemaa juurtelt viidud,
tean, et õnnede siiski sa tooja.

Ükskord veeti sind nende kiilaa,
keda kodumaa rinnalt kisti,
aga armastus sinu rinnast
kodu-altaril lõkendab siiski.

Öö, mil hinged kõik maiseet mullast
saavad vabaks, et koju tulla,
ootan sind ma, kuid mitte surmast,
armas, vaid elu lootuste-sillalt.

Annetas 2500 riigimarka

Jahutöötuse omanik August Meose Jõgeva Painkülast on ERÜ Tartumaa ringkonnaameti kaudu rindevõitlejaile eelolevateks jõulupühadeks tervituspakikeste valmistamiseks annetanud 2.500 riigimarka.

Tallinna Filatelistide Selts jatkab tegevust

Tallinna Filatelistide Selts pidas pühapäeval pärast 4- aastast vaheaega Kunstihoones oma korralise peakoosoleku. Valimistel valiti endine juhatus ja revisjonikomisjon ühel häälel tagasi. Juhatusse kuuluvad G. Niländer esimehena ja H. Plaks, G. Koppermann ja K. Varres liikmetena.

254 organisatsiooni Tartus ja Tartumaal alustab taas tegevust

Suur osa Tartus Eesti omariikluse päevil töötanud organisatsioonidst esitas ettenähtud tähtajaks sooviavalduse edasi-tegutsemiseks. Sisedirektori otsusega on nüüd tegvuse jätkamise luba antud 254-le Tartu ja Tartumaal. Eesti ajal tegutsenud seltsile ja ühingule, mis bolshevike päevil suleti.

Neist 254-st organisatsioonist asub tegevusse Tartu 174.

Helilooja Cyrillus Kreek 54-aastane

4. skp tähistas Haapsalu helilooja Cyrillus Kreek oma 54-dat sünnipäeva, mispuhul vanameistrile käisid õnne soovimas Haapsalu linnapea Erik Haapsalu linna ja Haapsalu Meestelauluühingu esindusmeeskoori nimel ning teisi avaliku elu tegelasi.

Tartu majaomanike protest Stalini „vabastamisele"

Tartu Eesti Majaomanike Seltsi korraldusel toimus pühapäeva pärastlõunal kontsertsaalis suurem majaomanike kontsertkoosolek, mis oli tõmmanud kokku saalitäie majaomanikke ja nende perekonnaliikmeid. See Tartu majaomanike koosolek oli esimesi selliseid koosolekuid üle maa ja kujunes ühtlasi võimsaks protestmeeleavalduseks Nõukogude Liidu juhi Stalini hiljutise vastu, mille järgi viimane lubas tulla eesti rahvast „vabastama". Aktusekõne pidas seltsi esimees Peeter Panksep, kes oma kõnes tähendas, et Nõukogude Liidu juht Stalin ise nüüd on asunud seletama, et ta kavatsevat Balti rahvaid, see on ka Eesti Nõukogude Sotsialistlikku Vabariiki „vabastada". Kui Stalin sel puhul peaks Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi all mõtlema Eestit, siis meie protesteerime sellise väljenduse puhul ja ütleme avameelselt, et meie ei vaja idanaabri eestkostmist ega nn. „vabastamist". Stalin peaks teadma, et eesti rahvas ei seisa enam relvadeta ja abita nagu see oli 1940 aasta juunis. Koosolijate poolt võeti kiiduavaldustega kõneleja sõnad vastu ja kiideti heaks. Lauldi vaimustatult „Eestimaa, su mehemeel". Edasi kuulati muusikalisi ettekandeid.

Eesti Noorte lippkonnajuhtide päevad lõppesid

Põhja- ja Lääne-Eesti noorte lippkonnajuhtide ja nende abiliste õppepäevad Tallinnas lõppesid pühapäeva õhtul.

Noored 14.—17.-aastased poisid, kellest osa juba mõnda aega noorte üksuste juhtidena teotsenud, võtsid õppepäevadest osa täie innu ja huviga. Õppetegevus kestis kolmel päeval hommikust õhtuni.

Oma lõpusõnas Peastaabi ülem G. Kalkun märkis, et hoolimata erakordseist tingimusist on päevad kõigiti õnnestunud, avaldades tänu kokkutulnud noortele ja korraldajaile. Järgnes rahvushümn.

Proviisor J. Kaart töötanud 60. a. omal kutsealal

Haruldast tähtpäeva ja nimelt 60-aasta ametijuubelit pühitseb esmaspäeval eesti vanimaid farmatsöite proviisor Johan Kaart, kes praegugi 79-aastasena on täitsa tööjõuline ja juhatab Mustla apteeki.

Johan Kaart on 60-aasta jooksul oma kutsealal töötanud mitmetes kodumaa apteekides ja ka väljaspool kodumaa piire, pikemat aega apteegi omanikuna Tartus.

Sepa Siimu surmatõbi

Sepa Siim on siidivend. Ei ole karta, et tema endale tööga liiga teeks või oma tervist sellega ülemääraselt kahjustaks.

Ega ta sellepärast rikas mees ole, kuid nilpaljuks varandust ikka ulatub, et süüa saab — milleks siis end rohkem vaevatagi. Elul pole nilgi väga viga.

Eriti sel kurjal ajal elab sepakene päris priskesti. Selle eest hooliteevad töötarvitajad et leivapalukest ja kartulimärjukest parasjagu jätkuks. Või see sepp rasket ülesannet endale kaela võtabki. Tema vaatab enne ikka ilusasti järele, missugust tööd temalt vajatakse ja mis selle eest saadakse. Siis alles keeratakse lahti sepapaja roostetanud lukk ja asutakse töö kallale. Töö ise käib enamasti nii, et sepp aina juhatab, millal löötsa tõmmata või kuidas raualle pihta lüüa, ise aitab ohkida ja ähkida iga löögi puhul, mida sooritab „õpipoiss", kelleks sepipatta tulnu näib muutuvat. Tahab aga mõni sepast jõu ja õigusega jagu saada või midagi kurjaga välja pressida, muutub sepa lodev-lihav nägu äkki pikerguseks ja karmiks, käed hakkavad vehklema veskitiibadena ja sorava kõnevooluga tehakse rumalakesele selgeks, et sepal puha riigi tööd käsil. Sõjaväeasjandused ees, ja eraisik sõitku kas või kuu peale, kui mitte veel huilemasse paika.

Viimaks lõi välk siiski segi Sepa Siimu rahuliku olemise. Teab, mis alusel toodi Siimukesele käsk minna metsatööle. Küll punnis Siim vastu, püüdes tugineda enda ametile, kuid liialt kuulsaks oli saanud tema hea elu ja muutunud kadedaks kõik ametisikud, kelle kätes saatusliku metsaaktsiooni korraldamine.

Siis Sepa Siim jäi järsku haigeks. Jäi haigeks ja läks arsti juurde.

Pakkus arstile juba enne läbivaatusele minekut sultsu ja viina, aga sellele imelikule mehele ei „istunud" kumbki.

Siis Siim hakkas suure häälega hoigama. Tal valutas äkki kogu keha pealaest jalatallani. Kõrvad ajasid pilli, selgroog ragises, kopsus torkis, sääremarjad kiskusid krampi ja varbaalused sügelesid.

Peale selle leidus ajutisi valusid veel sapis, põrnas neerudes, pimesooles ja teistes sooltes. Nägemine oli vilets, hambad krigisesid ja nina ajas vedruvilet.

Selle hädadeloetelu ees jäi arstki tummaks. Tõsisel näol arvas ta Siimul olevat surmatõve ja käskis sellel end riidest lahti võtta.

Siis pidi Siim sisse ja välja hingama, köhima, aevastama, nuuskama, kikkivarvule tõusma, küürutama, kükitama, kõhuli laskuma. Arst ise kloppis kogu aeg tema selga, külgi, rinda. Kuulas toruga ja ilma. Lõpuks pani Siimu rönigeni-aparaadi ette ja valgustas läbi nagu viinapudeli. Viimaks võeti veel vere ja väljaheiteproovid.

Kõige eelnenu resultaadina arst kuulutas võidukal häälel:

„Siim Sepp, sa oled terve nagu purikas. Kui sinusuguseid mehi palju oleks, siis oleksime õnnelikem rahvas päikese all. Võta oma riided ja kõnni. Soovin sulle pikka iga ja kasulikest tegudest täidetud elupäevi. Jumalaga!"

Siim saanuks nagu surmahoobi. Ta langes nässu nagu tühi kott, nuuskas nagu memm ja pisaradki tulid silma. Aga midagi polnud teha ja hunnik õnnetust läks metsatööle. Talus, kuhu ta sai korterisse, ajas ta esimesel õhtul igavest hullujuttu. Ütles, et venelane on juba linnas ja tema olla sõjapõgenik. Ja muud sellest. Tasuks linnauudiste eest kostitas pererahvas teda sel õhtul hea- ja veelgiparemaga. Järgmisel päeval aga andis peksa — hirmutekitavate kuulujuttude levitamise eest.

Siis algas töö.

Noh — ja siis?

Olge lahked, minge nüüd metsa ja otsige Sepa Siimu — te ei tunne meest enam äragi. Kus ikka vana vedamik veab saagi, nii et tulesädemed lendavad hullemini kui sepaäsil ja puid langeb nagu loogu.

Töö vaheajal, kui istutakse sööma ja puhkama puutüvele lõbusalt lõkendavate leekide lähedusse, käib meeste vahel ringi „pisike" pudel, pussiotsast pistetakse lonksule peale seapekki ja hüüakse laul lahti. Siis külataadid jorutavad:

„Kui ei ole surmatõbi,
siis saab ikka viinast abi,"

aga sepp lisab omalt poolt:

„Töö ei ole tola tegu,
see on mehe õige nägu."

Ja tunneb kohe kogu hinge ja südamega, et päris tore on kembelda enda karurammuga ja elada teisiti, kui enne alati on elatud. Ja veel ükskord hiljem omasuguste kambas kuulutada, et kus ikka sai tegusid tehtud ja päevi, milliseid nähtud. Värske õhk, vaat see tegi siidivennast teoinimese. — Tõejutt!

Elo

Mida austas Juhan Liivi loomingus toonane noorus

Mälestuskilde kirjaniku 30. surmapäeva puhul

Kas on praeguselgi luulevaesel ajastul päris ajakohatu tulla välja mälestussugemetega sellest, mida Juhan Liivi isiklik käekäik jalooming tähendasid noortele sugupõlv tagasi? Võib-olla suudavad need siiski midagi ütelda ka tänapäeva noorusele...

See sündis 20 aastat tagasi Saarde kihelkonnakoolis. Koolijuhataja astus õhtusel õppimistunnil klassi, käes mingi ajakiri. See oli tolleaegse Eesti Koolinoorsoo Keskliidu häälekandja „Uudismaa“ värske number, pühendatud Juhan Liivi 10. surmapäeva tähistamisele, kaanel N. Triiki tuntud söejoonistus õnnetust luuletajast tema traagilisemas elujärgus.

Emakeele tundides olime äsja lähemalt tutvunud Juhan Liiviga, niipalju kui Raua lugemik temast pakkus. Sel õhtul, mil väljas

„tuisk jooksis võidu tuisuga,
ja tume taevas, tume maa,“

kuulsime oma armastatud õpetaja suust palju uut Juhan Liivi saatusest, mille kurbloolisuse ulatus ilmnes meile nüüd eriti kujukalt. Hinge sigines ängistav tunne selle üle, et ühe vaimulnimese saatus võib olla ka säärane. Ja põliselt sööbusid mällu „Uudismaa“ veergudelt Gustav Suitsu mälestuskirjutise read: „Kui Dante mööda Verona tänavaid sammus, siis näitasid inimesed ta peale näpuga ja ütlesid: „Vaadake! See mees on põrgus käinud.“ Kas teie tunnete Eesti luuletajat, kirjanikku, kunstnikku? Ei, teie ei tunne teda mitte. Muidu ei sigaks teie meeleliigutus alles siis, kui seda enam tarvis ei ole teie luuletajaile!“

Sellest alates jälgisin õhinal iga rida, mis meil Liivi kohta ilmus. F. Tuglase põhjalik monograafia püsis kaua lemmikraamatuna, röömustavaks sündmuseks oli veel Juhan Liivi „Luuletuste“ oma aja kohta luksuslik väljaanne heal paberil, rahvusornamentika laadis illustratsioonidega Jaan Vahtralt. Mäletan, et osa tookordsest ajakirjandusest nagu ei oleks raatsinud lubada Juhan Liivi luuletustele nõnda toredat välimust: kes seda raamatut osta jõudvat! Meie, kirjandushuvilised noored, tõepoolest ei jõudnud, kuid oleksime olnud esimesed protestijad, kui keegi oleks tegelikult tahtnud selle teose välimusest midagi maha tingida. Mõistsime, et luuletuskogule sellise kuue andmisega oli tahetud osaliseltki kustutada meie kõigi tänuvõlga Juhan Liivi vastu.

Mis meid, tõusva vabariigi künnisel seisvaid noori, temaga nõnda kõitis? Kostus ju tema alles aastakümme või poolteist tagasi kustunud hääl siiski nagu hoopis teissugusest maailmast, süngevarjulisest Mineviku-Eestist, mille muremuljutuste täit raskust õppisime alles palju hiljem almama. Kuid selle kõrval paelus meid Liivi luules helisev soe armastus kodu vastu. Meie, maa lapsed, haisteime selles luules rehetare hubast hõngu, koduse karjamaavõsa ümber hõljuvat hommikust udu ja vihmast tilkuva metsa sügisesi lõhnu. Eesti intiimne taluelu kerkis meile, linnamüüride vangistuses viibijatele, Liivi luuletustest käegakatsutava kujukusega esile. Väga sügavalt on seda Liivi omapära saladust tabanud dr. J. Luiga, kui ta väidab: „Liiv ise oli meie maa *taim, andelise tundlikkusega maaga seotud*, kodumaa kasv otsekoheses ja mitte piitlikus mõttes. Tema luule oli nii kodumaa erilaadi kohane, nagu lilled, õied meil meie maa erilaadi kohased on.“

Ja meie rahvusühiskonna toonase optimismi juures, mis nakatas ju meid kõiki, võitis meie siiraima lugupidamise see austus, millega Juhan Liiv kõneles hariduse väärtusest, tema, kelle enda koolitee oli jäänud olude sunnil nii poolikuks. Kuulatagu vaid, kuidas tema idealiseeris eesti keskkoolinoorust ajal, mil seda veel õieti ei olnudki: „Kui meil niisuguseid noori poisse on, 15 — 16-aastaseid, keskkoolikasvandikke nõndasama hästi kui muid: Mina olen nõutavad ja nõudmata keeled ära õppinud, tunnen Eesti minevikku, ta kirjandust ja kirjamehi, austan oma esiisade mälestusi, jumaldan oma vanemaid, armastan oma vanemate higiga ostetud mulda kui oma südametuksumist — tunnen seda väikest saatusest vintsutatud rahvast ja tean, mis tast peetakse, — tunnen teda paremini kui võõrad, sest ma armastan teda enam kui võõrad. — Mina armastan Eesti okkarikast õigust enam kui tema eest pakutud küllusi ...“ Ja naiskasvandikke laseb ta hingestada teadmisel: „See, mis olen kätte saanud, on minu eest sulane-tüdruk isale, emale palju vaeva maksnud. Minu elukutse, olgu ta kodus või väljas, saagu ta saalidesse või vikati ja reha juurde, ei tohi minult seda ära võtta. Ma olen ühe rahva tütar, kellel rikkusi ja saalisid ei ole, aga kellel armastust oma laste ja oma kodu vastu on.“

Või loetagu, millise vaimustusega kirjutab Liiv sellest eeskujulikust talumehest, kes pani oma kaks poega korraga ülikooli: „Jah, tema vanemad olid oma elukutset mõistnud, mõistnud oli seda ka tema. Oma ihu jõuga, oma käsivartega olid nad lootuses iga tund... tulevikule elanud, maa vabaks ostnud, pojad ülikooli toonud. Oh, kui palju see oli vaeva maksnud! Kui palju oli kokku hoitud, kui raske, kui väga raske see suur eesmärk oli kätte saada olnud. Ja nüüd oli ta käes! Oh teie aukroonikandjad eesti esivanemad, teie teadsite, et te tulevikule elate, et te enese suurematuks teete...“

Ja nii mõistame inimlikult paremini Liivi traagika täit suurust, kui nüüd teame, et ta veidi enne oma surma — vallavaese seisukorras, nagu ta oli — kirjutas Alatskivi vallavalitsusele: „Andke mulle must ülikond, et saaksin astuda ülikooli!“ See oli murdunud geeniuse lootusetu võitlus olude ületamatu hallusega. Teisalt teame, kuidas ta oma ainsagi kuue tahtis annetada Tallinnas parajasti kerkiva „Estonia“ teatrihoone heaks. Oleme me oma rahvuslikke kultuuritempleid sealt peale alati sisustanud kooskõlas selle leekiva ohvrivalmidusega, mis hõõgus meie murelauliku hinges?

Veel liitis meid Liivi austajate ringiga tema diskreetne isamaaluule. Isamaa ei olnud talle hooplemisobjektiks, pigemini varjas ta oma tundeid tema vastu kiivalt. See oli samuti endastmõistetavuseks meie generatsioonile, kellele tollal oli mõistmatu esinduslik patriotism, mille vajadust mõistsime alles hiljem. Ega me sisuliselt seepärast vähemad *patrioodid ei olnud*. Arvasime võivat isamaale ütelda ühes Juhan Liiviga:

„Sa oled seesama elu,
mis sinult pärinud ma;
sa oled seesama elu,
sa oled seesama valu,
mis minult saad tagasi sa.

See valu, mis sinul on püha,
on minule püha ka:
ma pärinud seda su käest
mu nõrkusest ja mu väest,
mu valude isamaa!“

Seepärast väljendas paljude kaasaegsete ühist tunnet see toonasest noorpõlvest esile kasvanud luuletaja, kes äsjase Juhan Liivi 30. surmapäeva puhul nimetas teda meie viimseks rahvalaulikuks. Oma spontaanses laadis kõitis Liiv paljusid meist siiski enam, kui mitmed tema hilisemad artistlikumadvormitäiuslikumad kaasvõitlejad luulepõllul. Nii oleme tema kohta jaganud ühe teise noorema poeedi tunnustust:

„Sest huultel olnud kuld ja mesi
ka Juhan Liivi regivärss...“

Ei möödunud tegelikult enam palju luuletaja ülalmainitud pöördumisest Alatskivi vallavalitsuse poole, kui Juhan Liiv saigi endale soovitud musta ülikonna. Küll mitte alma materisse astumiseks, kuid — võibolla ühe kõrgema tarkuselätte kaldal põlvitamiseks. Surmast oli ta korduvalt laulnud nüüd alustas ta manalateed võitja vaikse naeratusega, kes teab, et ta surreski ei sure, sest:

„Täht süttib ehk taevas su ülé veel,
lill tärkab su haua pinnast
ja sinu mõte ja sinu meel
kord tuksub su rahva rinnast

ja liigub ja loob ja lehvitab
ja kauneid radasid rajab,
su rahva koda see ehitab
ning põlvest põlveni kajab.“

O. Kuningas.

Inglaste majanduslik surve iirlaste killustamiseks

Nii kujutavad inglased endale rahvaste vaba enesemääramise õigust

Inglismaal kasvab lootus, nagu võiks õnnestuda Põhja-Iiri, Ulsteri, ja Lõuna-Iiri, Eire vabariigi, lahushoid, nende rohelise saare mõlema osa, mis kisti koost 1920 a. Ulster, mis kuulub „Suur-Britannia ja Põhja-Iiri ühendatud *kuningriiki*“ ja seisab viimasega tolliunioonis, on täielikult sisse lülitatud inglise sõjamajandusse, kuna Eire säilitab kõigist Inglise valitsuse avatiustest hoolimata oma järsku erapooletust, olles sõjaolude poolt surutud majanduslikku isoleeritusse. Majandusliku arengu erinevused ja vastuolud, mis selle läbi esile kutsutakse, peavad — nii soovitakse Inglismaal — kaasa aitama selleks, et väheneks iirlaste soov Ulsteri liitmiseks Eire vabariigiga.

Ainult kõheldes saadeti esimesel perioodil peale sõja puhkemist Inglismaalt Põhjaiirisse suuremaid relvastustellimisi. Kui inglise ja sboti laevatehased olid juba ülekoormatud, valitses Põhja-Iiri laevaehitustööndustes veel töötaolu. Samasugune oli olukord teistes sõjaliselt tähtsates tööstusharudes. Inglise valitsus ei olnud Ulsteri elanikkonna hoiakule sugugi kindel ja pidi arvestama sabotaashiaktidega. Tellimiste edasilükkamisega taheti eelkõige teha järeleandlikumaks tööliskonda, kes hiljem, kui tellimised saabusid, pidi suurenenud töönõudluse tõttu tundma olulist kergendust. Sõja jooksul, mil inglise majandus rakendati järjest ulatuslikumalt relvastuse teenistusse, muutus Põhja-Iiri tööstusele sõjaliste ülesannete andmine paratamatuks. Olemasolevatest käitistest ei jätkunud enam ,peagi ja algas elav asutamishooaeg.

USA sõttaastumise järel majutati Põhja-Iirisse märkimisväärseid ameeriklaste väeosi ja rajati nende tarbeks ulatuslikke sõjalisi seadeldisi, nende hulgas USA lennubaas Londonderris, mida praegu peetakse üheks tugevamaks Euroopas. Tööpuudus on nüüd asendunud tugeva töölistepuudusega. Arvukad töölised rändasid põllumajanduslikest ettevõtetest uutesse tööstusettevõtetesse, nii et Põhja-Iiri omab veel enam kui enne sõda tööstuspiirkonna iseloomu, mille toodang ei ole eeskätt mõeldud sisemaiseks tarvitamiseks, vaid on määratud väljaveoks.

Ka Eire riigis on sõjaaastate kestel toimunud industrialiseerumisprotsess, mis omab siiski tunduvalt vähemaid mõõteid ja on tingitud teistest põhjustest ja sihiasetustest. Inglismaa on, osalt seoses oma tööstuse väljaveovõime kahanemisega, suuremalt jaolt aga selleks, et avaldada survet Iiri valitsusele, oma väljavedu piiranud. Ka USA keeldus Eirele kaupasid varumast, takistades koos Inglismaaga, et Eire ei saaks endale piisavalt laevaruumi muretseda ja teostada sisseoste teistes maades. Ühteaegu läks tagasi iiri põllundussaaduste väljavedu, kuna Inglismaa, nende saaduste peamine tarvitaja, pidi deviisiraskuste tagajärjel piirama oma sisseoste, viies ühtlasi hinnad nõnda alla, et iiri põllumehed ei olnud valitsuse juurdemaksudele vaatamata suuteline oma saadusi sääraste hindade juures müüma. Lõuna-Iiri sattus selle tõttu raskesse majanduskriisi.

Eire valitsusel õnnestus siiski suuremaid raskusi ületada. Kuid erinevus Eire ja Ulsteri majandusliku olukorra vahel, kus viimane elab üle palavikulist ülepingutatud sõjakonjunktuuri, on silmatorkav. Inglased loodavad seepärast, et Ulsteri rahvastik näeb „ühendatud kuningriiki“ kuulumises sellist hüve, et kaob soov ühinemiseks Eirega. Nad usuvad isegi, nagu on väljendatud „Timesi“ artiklites, et Eires võivad domineerima pääseda huvid, mis kõneleks Ulsteri liitmise vastu. Nad arvestavad seejuures esmajoones Lõuna-Iiri noore tööstusega, millise võiks karta, et ta jääb piiride kõrvaldamise juures alla kaugelt tootmisvõimelisemale Põhja-Iiri tööstusele. Peale selle asetavad inglased lootusi sotsialismivastastele ringkondadele Eires. Sest Ulsteris on tööliskond arvuliselt tugevasti suurenenud ja sellega ka Ulsteri töölispartei osutanud märgatavat juurdekasvu. Põhja- ja Lõuna-Iiri ühendamine tähendaks nendel asjaoludel sotsialistide mõju suurenemist Eire valitsuse suhtes.

Need inglaste kombinatsioonid on aga mitmes mõttes puudulikud. Nad ei võta arvesse, et need tööstushuvid Eires, mis võiksid karta Ulsteriga liitumisest halvemusi, on kaugelt nõrgemad neist majandusrühmadest, kes just suure Põhja-Iiri tööstuse juurdetulemisest ootavad tunduvat kasu. Samuti jäetakse kahe silma vahele, et ka Eire riigis, samuti kui Ulsteris, sotsialistlik töölispartei võidab mõjuvõimu ja et see võrdne asjade käik sisepoliitikas omab suuremat tähtsust kui — ainult kujutletav ja senini mitte mingil kombel tõeliselt esinenud — antisotsialistlikkude rühmituste vastupanu.

Kuid võib-olla ei oma kõik sellised kaalutlused üldse seda tähtsust, mida neile inglaste poolt omistatakse. Tahe, saavutada Iiri saare poliitilist ühtlust, elab iiri rahva keskel edasi põhja ja lõuna pool inglaste loodud vägivaldset piiri. Lõuna-Iiri rahvastik deklareeris rahvahääletuse teel 1937. a. suvel oma põhiseaduse puhul, et Eire riigi maa-ala endasse haarab kogu Iiri saare.

„Das Reich“

Juhani Siljo — Soome Petõfi

Luuletaja, kes langes vabaduse eest

Eesti luule arenguloos puudub kahjuks lauliku-vabadusvõitleja kuju, kes oma patriootliku südamehõõguse siirust oleks tõendanud enda elu hinnaga. Meie ainus Vabadussõja ohver luuletajate peres, varalahkunud Oskar Rootsmann, omas selleks liiga lüürilis-passiivset luulelaadi, kui et kuuluda selliste võitluslaulikute kilda, nagu seda ungarlastel on Petõfi ja soomlastel vähemal määral Juhani Siljo.

Juhani Siljo, keda äsjase Soome iseseisvusepäeva puhul mälestame, sündis a. 1888 Oulus tüürimehe pojana. Ta astus 1907. a. Helsingi ülikooli ja töötas hiljem ajakirjanikuna. Soome vabadusõitluse puhkedes võttis ta kohe sellest osa ja suri 1918. a. seal saadud haavadesse.

Põlvenedes vanast meremeeste soost, ei tundnud Siljo end kunagi päriselt kodus tsiviliseeritud ühiskonnas. Aateinimesena tõstis ta rangesse uusklassitsistlikku vormi surutud värsides protesti ümbritseva lamedust vastu. Argipäev tahtis luuletajat pidada oma lapseks ja suruda teda alla maa poole. Kuid ta ise „igatses kuulsust ja püüdis ristisõtta.“ V. A. Koskenniemi iseloomustas teda kui pehmeloomulist hiiglast. Ta kireks oli luua üksainus täiuslik, igavene luuletus, millega oleks tasutud kogu elu vaev.

Siljo kirjanduslik pärand ei ole suur. See hõlmab luuletuskogud: „Runoja“, „Maa poole“ ja „Vabasse vette“ ning näidendi „Pärjatatu“. Kuid ometi on see napp toodang kindlustanud autorile soome kirjandusloos jäädava koha, kusjuures Siljo õige mõistmine on paraku käinud luuletaja sangarisurma järel, mitte selle eel. „On auväärsem, et mees kasvab pärast oma surma,“ on Siljo ise ütelnud, „kui et ta elab eeskätt suuruse varal, mida ei tulegi.“

Siljo langes enne asetatud eesmärgile jõudmist, kuigi ta viimane luuleperiood on saavutustelt üsna lähedal ihaldatud täiuslikkusele. „Ta viimased luuletused on kirglikud vabadus- ja vihalaulud. Ta osaks sai Petõfi saatus, mida ikka on peetud kõrgemaiks: surra isamaa eest.“ (M. Haavio).

Kallis terrorirünnak

Berliini ümbrus on üle külvatud allatulistatud lennukite rusudega

Berliin, 3. 12. (DNB) Uus terrorirünnak, mille sooritasid Briti pommituslennukid ööl vastu 3. detsembrit Saksa pealinnale, vallandas ühel hoobil Saksa õhukaitsejõudude tõrje. Kui vaenlase pommituslennukid lühike aeg enne kella 20 kohale lendasid, võeti nad igakalibriliste õhutõrjepatareide tule alla ja rünnati neid suurima ägedusega tugevate ööjahilennukite üksuste poolt.

Eriti Saksamaa pealinna ruumis ootas Briti pommituslennukeid, keda juba kohalelennul pidevalt tulistati, erakordselt jõudne tõrje. Vankumatult tulistasid meie õhutõrjesuurtükid ja meie jahilennukite eskadrillid ründasid halastamatult. Peagu iga minuti jooksul võis näha ühe pommituslennuki hukkumist. Berliini lähem ja kaugem ümbrus on üle külvatud allatulistatud vaenlase lennukite rusudest. Tagasilennul oli vaenlase pommitusüksusil meie õhukaitsejõudude pidevate rünnakute läbi uusi kaotusi.

Seniste teadete järgi on inglaste kaotused sel ööl vähimalt 53 suuremalt jaolt neljamootorilist pommituslennukit, ümmarguselt 350 pealise meeskonnaga. Tõenäoliselt tuleb veel suuremat arvu lennukeid pidada kadunuks, sest hulk pommituslennukeid sai raskesti vigastada ja pidi kas hädamaandumа Põhjameres või purunes maandumisel Inglismaal.

Tarvastu kiriku 50-aasta juubel

Pühapäeval, 5. dets. s. a. pühitseti Tarvastu kiriku 50.a. juublit. Külalisõpetajana oli sõitnud Viljandist Jaani kog. õpetaja E. Tõldsepp.

50 aastat on sellest möödunud, kui toimus Tarvastu kiriku õnnistamine. Endine kirik põles pikse läbi maha. Tarvastu kogudus, selleaegse õpetaja praost M. Jürmann'ign eesotsas, ehitas kiiresti uue kiriku üles, mida suurendati ja välimuselt kaunistati.

Tartus heliplaadistati tervitusi rindevõitlejaile

Eesti Leegioni Sõprade Seltsi ja Tallinna Ringhäälingu korraldusel toimunud rindeläkituste heliplaadistamisel, pühapäeval Tartus, öeldi palju südamlikke jõulutervitusi Eesti SS-brigaadi ja idapataljonide vabatahtlikele. Tartu piirkonnakomissariaadi suurde saali ülesseatud mikrofoni eest käis sel päeval läbi üle 150 rindevõitleja tervitaja, eesti rindemeeste lapsukesi, abikaasasid, vanemaid ja õdesid-vendi.

Juhani Siljo

Excelsior

Mu tahe on kui vibu, mis pingule kist.
Suurelt päikeselt käsk mulle määrat:
näha koidiku mäel elu kirgastumist,
jättes maha teed madalad ja väärad.

Käsklause selle igaveseks põleteti viir
käsulauda mu tahte, kuhu visand
oma hõõguva külluse päikesekiir,
öö ja hävingu võitja ja isand.

Enam ränd ei käi endiste sõpradega koos,
kuigi käsukiir poutus neist mõnne.
Kadund laukaase mitmed, kes rändasid soos,
mõned sumbund maa väikesse õnne.

Nüüd hääletu on päev ja lohutu on öö,
ja nii meeleldi jääks toonelaste perre,
aga kõrgemale kutsub mind päikese töö,
käsu hüüe jäi helisema verre.

Tunnen: sina vaid, härrandlik päikene, saad
hingel avada lõpmatusse ukse;
sinu võlu läbi kerkivad unistusmaad,
sinult süda sai tuike ja tukse.

Vahel valguse nurmedelt heliseb ju
laul rõõmleva, ahvatava moega.
Ärgu kiusaku meelitus, kiusatus muu
mind, kaugete helenduste poega.

Otse helendusse sõõstku mu tõkketu lend,
saan kui märklauda vihisevaks nooleks.
Kui ma raugeksin teel, siis ma pillaksin end
nagu kevad, mis kõrbedesse kooleks.

Tõlkinud A. Oras

Raadio

NELJAPÄEV, 9. DETSEMBER 1943.

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.15 Päevauudised. 6.30 Hommikukontsert (ülekanne) 7.00 Päevauudised saksa keeles. 7.15 Muusikaline hommikutervitus (hpl). 8.30 Põllumeestele: Mida taljupidajail metsatöörlistade korrastamiseks teha tuleb (Metsandusbüroo juhataja asetäitja Eduard Allas.) 8.45 Päevauudised. 9.00 Päevauudised saksa keeles. 9.10 Landesdienst Ostland 9.25 Saatepaus. 11.30 Rõõmus valjuhäälidaja (hpl). 12.15 Päevauudised. 12.30 Päevauudised saksa keeles. 12.45 Lõunamuusika (Ühe kaitsepataljoni puhkpilliorkester, juh. Friedrich Tammar, ja hpl. Saate kannab üle ka Riia saatja.) 14.00 Päevauudised saksa keeles. 14.10 Landesdienst Ostland. 14.20 Ajaviiteks (Ülek. Breslaust ja Berliinist). 16.00 Muusika pärastlõunaks (Ringhäälingu suur orkester, juh. P. Karp.) Vaheajal kell 16.45 Päevauudised. 17.00 Päevauudised ja saatekava ülevaade saksa keeles. 18.00 Mudilastele: „Kullekese eksirännakud“, lugu oravapojukesest. 18.20 Kaks klaverit vestleb (hpl). 18.30 Aja kaja ja saatekava ülevaade. 19.00 Eesti sõduritund! Kirev meloodia Eestist. Korraldaja: Tallinna Ringhääling koos Eesti Leegioni Sõprade Seltsiga. Kst.: Solistid, koorid, külamoosekandid, ühe kaitsepataljoni puhkpilliorkester Fr. Tammari juhatusel ja Ringhäälingu tantsukapell Leo Tautsi juhatusel. (Estonia kontsertsaalist). Vaheajal kell 20.00 Päevauudised saksa keeles. 21.00 Päevauudised. 21.15 Kammerkontsert (mgn. ja hpl.) 22.00 Päevauudised saksa keeles. Järgnevalt saatelõpp.

REEDE, 10. DETSEMBER 1943.

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.15 Päevauudised. 6.30 Hommikukontsert (ülek.) 7.00 Päevauudised saksa keeles. 7.15 Hommikukontsert (ülekanne Böömi saatjast ja hpl). 8.45 Päevauudised. 9.00 Päevauudised saksa keeles. 9.10 Landesdienst Ostland 9.52 Saatepaus. 11.30 Lõbus helidemäng (hpl.) 12.15 Päevauudiseid. 12.30 Päevauudised saksa keeles. 12.45 Lõunamuusika (Werner Franz Kaiseri kapell, Riia ringhäälingu tantsukapell Arnolds Korneliuse juhatusel, ja hpl.) Ülekanne Riiast. 14.00 Päevauudised saksa keeles. 14.10 Landesdienst Ostland. 14.20 Seda ja teist Teie lõbuks (hpl). 16.00 Muusika pärastlõunaks Ringhäälingu ajaviiteorkester, juh. P. Karp.) 16.45 Päevauudised. 17.00 Päevauudised ja saatekava ülevaade saksa keeles. 17.15 Eesti ajaviitemuusika (Ringhäälingu ajaviiteorkester, juh. P. Karp). 18.00 Saksa suurmehi idaruumis (3): Näitekirjanik A. Kotzebue. (Dr. W. Maurach, saksa keeles). 18.15 Joh. Sebastian Bachi helitöid. Prof. Valter Rummel. (mgn.) 18.30 Aja kaja ja saatekavaülevaade. 19.00 Poliitiline loeng (ülek., s. keeles). 19.15 Rindereportaaže (ülek., s. keeles). 19.30 Muusika (ülek.). 19.45 Artikleid (ülek., s. keeles) 20.00 Päevauudseid saksa keeles. 20.15 Sümfooniakontsert. Heino Eller: Sümfoonia in modo mixolydio (Ringhäälingu suur orkester juh. Olav Roots. Mgn.) 21.00 Päevauudised. 21.15 Seda ja teist (mgn.) 22.00 Päevauudised saksa keeles. Järgnevalt saatelõpp.

Kuressaare tuletõrje 76-aastane

Pühapäeval pühitses Kuressaare linna vabatahtlik tuletõrjeühing oma 76-dat aastapäeva traditsioonilise aktusega Kuressaare ajaloolises raekoja saalis. 76-e tegevusaasta jooksul on Kuressaare vabatahtlik tuletõrjeühing osa võtnud umbes 350-e tulikahju kustutustöödest, milliseid puhkes kõige enam 1917. ja 1941. aastal sõjaolukorras ja venelaste ning bolshevike hävitustöö läbi. Praegu on ühingul 359 liiget.

Tallinna Tehnikaülikoolist kaks dipl. inseneri

Reedel kaitsesid Tallinna Tehnikaülikoolis oma diplomiprojekte mehhaanika-teaduskonna üliõpilased Mart Kliver ja Ants Voogre. Mõlemad lõpetasid Tallinna Tehnikaülikooli diplomeeritud inseneri akadeemilise kraadiga.

TEADAANNE

meestöötajaile sokkide jagamise kohta

1. Eesti Kutsekogud jagavad eelolevateks jõulupühadeks igale meestöötajale, kes oli 1. detsembriks k. a. Eesti Kutsekogude liige, üks paar sokke.

2. Sokkide jagamine toimub käitiste kaudu.

3. Käitiste juhatajatel tuleb koostada sokkide saamiseks meestöötajate nimekiri ja see esitada juuresoleva lisa kohaselt käitise juhataja ja käitisevahendaja allkirjaga hiljemalt 8. detsembriks k. a. Eesti Kutsekogude kohalikule esindusele. Tallinnas ja Harjumaal tuleb esitada vastavale kutsealale Tallinn, Uus tn. 22 samaks tähtajaks.

4. Sokkide jagamise kohta üksiktöötajaile-meestele avaldatakse täiendavad juhised hiljem.

Tallinnas, 3. detsembril 1943

R. Karro
Eesti Kutsekogude president.

Lisa teadaandele meestöötajatele sokkide jagamise kohta.

Käitise nimetus, asukoht ja tel. nr.....

Jrk. nr.	Osturaamatu nr.	Meestöötaja nimi ja eesnimi	Amet käitises	Kodune aadress	Üleantud ostulubade arv sokkideie	Allkiri ostuloa vastuvõtmise kohta.	Märkusi

Teadaanne

Rendisekindlustusasutis juhib kõigi enne 1. juulit 1943 töölt lahkunud vanade ja töövõimetute tööliste ning teenijate tähelepanu asjaolule, et nad võivad nõuda rendist (pensioni) veel kuni 31. detsembrini 1943. Sama ajani võivad nõuda rendist ka endiste tööliste ja teenijate töövõimetud järelejäänud (lesk ja lapsed). Rendist võivad nõuda kõik palgalisena töötanud töölised ja teenijad, ühes arvatud ka maatöölised.

Vanaduse puhul maksetakse rendist alates 65. eluaastast neile, kes on palgalisena töötanud vähemalt 780 töönädalat (15 a.) Töövõimetuse (invaliidsuse) korral makstakse rendist neile, kes on kaotanud üle 66 2/3% töövõimest ja on töötanud palgalisena vastavalt vanusele vähemalt 260 kuni 520 töönädalat (5 — 10 a.). Sama aja töötanud töölise või teenija surma korral võimaldatakse rendist tema järelejäänuile. Lesele makstakse rendist, kui ta on vähemalt 65 a. vana või kaotanud üle 66 2/3% töövõimest. Lastele makstakse rendist kuni nende 16 a. vanuseks saamiseni.

Töötamisaeg tuleb tõendada tööandja poolt väljaantud kirjalikkude tunnistustega. Juhul, kui tööandja kirjalikke tunnistusi ei ole võimalik esitada käitise või asutise kirjakogude hävimise või käitise või asutise likvideerimise tõttu, siis on lubatud tööaega tõendada kaastööliste ülekuulamise teel tunnistajatena. Tunnistajad kuulavad üle Rendisekindlustusasutis, tema kohapealsed esindajad, politseijaoskonnad ja seal, kus viimased puuduvad, linna- ja vallavalitsused. Perekonnaseis ja vanus tõendatakse perekonnaseisutunnistusega (vorm nr. 8). Töövõimetuse puhul tuleb esitada arstitunnistus.

Üksikasjalikke teateid rendisesaamise tingimuste kohta annavad ja rendiseavaldusi võtavad vastu Rendisekindlustusasutis, tema kohapealsed esindajad ja maa- ning Tallinna, Tartu, Narva, Pärnu ja Viljandi linnavalitsuste sotsiaalosakonnad.

Rendisekindlustusasutis asub Tallinnas, Tõnismägi 5 (tel. 440-78 ja 463-12).

Rendisekindlustusasutise kohapealsed esindajad asuvad:
Tartus — Gildi 8 (tel. 33-23)
Narvas — Peetri pl. 12-17 (tel. 183)
Pärnus — Hommiku 17
Viljandis — Eha 4 (tel. 167)
Rakveres — Lai 17 (tel. 341)
Paides — Tallinna 4 (tel. 112)
Valgas — Kesk 6-2
Võrus — Jüri 31 (tel. 246)
Petseris — Kiriku 18 (tel. 219)
Haapsalus — Karja 8
Kuressaares Pruuli 1 (tel. 174)

Eesti K.-p. Rendisekindlustusasutis.

Ootamata surma läbi lahkus igavesele unele

August Hansu p. Tareste

(snd. Trohow)

snd. 1. X 1892, surn. 1. XII 1943

mälestavad valusas leinas abikaasa, lapsed, õed, vennad, sugulased ja sõbrad.

Pika raske haiguse järele suikus igavesele unele meie unustamata kallis ema

PAULINE KUKKEUS

(Pauker)

snd. 15. III 1879, surn. 1. XII 1943

Valusas leinas poeg, õde ja vennad.

Soovitakse OSTA väikelapse KELK. Teat. alt. „Kelk“.